

Rapport

Werken aan het fundament

Monitor Sportakkoord II:
Voortgangrapportage juni 2024

Werken aan het fundament

Monitor Sportakkoord II: Voortgangrapportage juni 2024

Met ondersteuning van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Mulier Instituut

Ad Hoogendam

Audrey Kusters

Kirsten Gutter

Voor meer informatie kunt u contact
opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, 7 juni 2024

www.mulierinstituut.nl

info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding:
auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder
toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Afkortingen & Begrippen

Afkortingen

BRC	Brede Regeling Combinatiefuncties
CSP	Coördinator sport en preventie
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
IZA	Integraal Zorg Akkoord
LSA	Lokaal Sportakkoord
OM	Outcome Mapping
SAll	Sportakkoord II
SPUK	Specifieke uitkering
TiN	Topsport in Nederland
VCP	Vetrouwenscontact- persoon

Begrippen

Outcome Mapping (OM) Methode voor monitoring, evaluatie en ontwerp van beleidsprogramma's, waarbij uitkomsten worden opgevat als beoogde veranderingen bij intermediaire partners.	Veranderopgave De verandering in gedrag, activiteiten of relaties die bij een intermediaire partner moet plaatsvinden om bij te kunnen dragen aan de beoogde beleidsdoelen of opgaven.	Langetermijnindicator Indicator waarmee ontwikkelingen binnen het werkveld van sport en bewegen over een langere tijd gevolgd kunnen worden, los van de huidige beleidsfocus.
Intermediaire partners Mensen, groepen en organisaties waar het beleid zich direct op richt.	Voortgangsindicator Indicator voor waarneembare verandering in gedrag, activiteiten, werkwijze, beleid of (samenwerkings-) relaties van de intermediaire partner.	Werkafspraken De activiteiten die de partners afspreken te gaan uitvoeren om de beoogde veranderingen bij de intermediaire partners in gang te zetten.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	6
1.1	Achtergrond van SAll	6
1.2	Monitoring Sportakkoord II	9
1.3	Inhoud voorjaarsrapportages	12
1.4	Focus op 'fundament op orde'	12
1.5	Werkwijze	13
1.6	Leeswijzer	15
2	Uitvoering lokale sportakkoorden	16
2.1	De invulling van de rol coördinator sport en preventie	16
2.2	De lokale kernteams	22
2.3	Van herijking tot uitvoeringsplan	23
3	Sociaal veilige sport	26
3.1	Inleiding	26
3.2	Algemene stand van zaken	27
3.3	Werkafspraken (activiteiten)	30
3.4	Voortgang	32
3.5	Conclusie	34
4	Vitale sportaanbieders	35
4.1	Inleiding	35
4.2	Stand van zaken	36
4.3	Werkafspraken (activiteiten)	41
4.4	Voortgang	45
4.5	Conclusie	47
5	Ruimte voor sport	49
5.1	Inleiding	49
5.2	Stand van zaken	50
5.3	Werkafspraken (activiteiten)	53
5.4	Voortgang (opbrengsten)	55
5.5	Conclusie	55
6	Slotbeschouwing	56
6.1	Over de monitoring	56
6.2	Meer regie en sturen op uitkomsten	56
6.3	Verbinding met onderdelen GALA en Brede SPUK	57
6.4	Versterken fundament: conclusie	58
	Bronnen	60

Inleiding

In dit inleidende hoofdstuk schetsen we kort de achtergrond en inhoud van Sportakkoord II (SAII) en gaan we in op de wijze waarop het Mulier Instituut de monitoring van SAII vorm geeft.

In paragraaf 1.2 geven we een korte uitleg van Outcome Mapping, de methode we toepassen om de opbrengsten van SAII in beeld te brengen. In paragraaf 1.3 leggen we uit dat we in de voorjaarsrapportages, waarvan dit de eerste is, een met name kwantitatieve schets geven van de stand van zaken. Dit jaar ligt daarbij de focus op de hoofddambitie 'het fundament op orde'. Wat dat betekent en welke thema's en opgaven daarbij horen komt in paragraaf 1.4 aan de orde. Tot slot geven we in 1.5 aan hoe we de gegevens voor deze voortgangsrapportage hebben verzameld.

1.1 Achtergrond van SAII

Op 14 december 2022 hebben de minister van VWS en vertegenwoordigers van VSG, VNG, NOC*NSF en het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) in Den Haag het Hoofdlijnen Sportakkoord II 'Sport versterkt' ondertekend. Dit tweede akkoord bouwt voort op het eerste sportakkoord, dat liep van eind 2018 tot en met 2022.

Het POS is als nieuwe partner toegetreden tot de strategische alliantie van het Sportakkoord, waardoor nu ook de ondernemende sportaanbieders zijn aangesloten. Het streven in Sportakkoord II (SAII) is dat ook lokaal veel ondernemende sportaanbieders zich bij het sportakkoord aansluiten, iets wat bij SAI nog maar mondjesmaat was gelukt.

Drie hoofddambities, zes thema's en negentien opgaven

SAII heeft een looptijd tot en met 2026 en kent een drietal hoofddambities (zie kader en figuur 1.1).

Ambities Sportakkoord II

De ambities van SAII draaien om de kernwoorden: *fundament, bereik en betekenis*.

- Het *fundament* van de sport moet worden verstevigd, zodat de voorwaarden om te kunnen sporten en daar plezier aan te beleven worden verbeterd. Dat heeft betrekking op de kwaliteit van het sportkader, sterkere organisaties met meer uitvoeringscapaciteit, een veilig en toegankelijk sportklimaat en goede materiële voorzieningen in de sport.
- Met het vergroten van het *bereik* wordt bedoeld dat meer mensen zich aangesproken en uitgenodigd voelen te gaan sporten en sport te beleven. Bijvoorbeeld door financiële, sociale en praktische drempels te verlagen, en door betere toeleiding van mensen naar sport en bewegen.

- Daarnaast wordt er gewerkt aan het vergroten van de *betekenis* van sport voor de maatschappij. Zowel voor ieder persoonlijk, zodat mensen meer energie en plezier uit sport halen en sport en bewegen een betekenisvol onderdeel is van het dagelijks leven. Maar ook voor de samenleving als geheel, doordat sport een bijdrage levert aan het bevorderen van gezondheid en het tegengaan van eenzaamheid en kansongelijkheid. Ook het versterken van de maatschappelijke waarde van topsport valt hieronder.

In SAIL staan (min of meer) dezelfde zes thema's centraal als in Sportakkoord I (SAI):

- > inclusie en diversiteit (voorheen: Inclusief sporten en bewegen);
- > sociaal veilige sport (voorheen: Positieve sportcultuur);
- > vitale sportaanbieders (voorheen: Vitale sport- en beweegaanbieders);
- > vaardig in bewegen;
- > ruimte voor sport en bewegen (voorheen: Duurzame sportinfrastructuur);
- > strategisch kader topsport (voorheen: Topsport die inspireert).

Per thema zijn twee tot vier opgaven geformuleerd; in totaal zijn er negentien opgaven in het SAIL. Zie figuur 1.1 voor een overzicht.

Figuur 1.1

Sportakkoord II: thema's en opgaven

Bron: Werkplan Sportakkoord II

Samenwerkend besturen

Samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties op basis van een akkoord zien we tegenwoordig op velerlei terreinen. Denk aan het Klimaatakkoord, het Integraal Zorg Akkoord (IZA), het Preventieakkoord, enzovoort.

Deze vorm van ‘besturen met akkoorden’ is een min of meer geformaliseerde wijze van ‘samenwerkend besturen’. Het doel hiervan is om een aantal partijen bijeen te brengen rondom een maatschappelijke opgave, om zo een beweging in een beoogde richting te bewerkstelligen (ROB, 2020). Het beleid komt daarbij tot stand via co-creatie: het proces waarin twee of meer publieke en private partijen een gedeeld probleem of gedeelde uitdaging of opgave proberen op te lossen.

Het is ook een ‘meerlaagse’ wijze van besturen (‘multi-level governance’), wat wil zeggen dat er sprake is van samenwerking tussen verschillende bestuurslagen (Teisman et al., 2018). Bij het Sportakkoord zien we deze vorm vooral terug in de samenwerking tussen het landelijk en lokale (of soms regionale) niveau.

Veranderingen in SAI ten opzichte van SAI

SAI heeft inderdaad veel partijen bij elkaar gebracht, waarmee allerlei nieuwe verbindingen en samenwerkingen zijn ontstaan, ook tussen het landelijke en lokale niveau (Hoogendam et al., 2022). Maar samenwerking heeft tijd nodig om zich te ontwikkelen. Hoewel er in SAI op bepaalde thema’s zeker voortgang is geboekt, kost het ook tijd om tot concrete resultaten te komen.

In SAI is hiervoor een goede basis gelegd waarop in SAI wordt voortgebouwd. De verwachting is dan ook dat in SAI geoogst kan gaan worden wat in SAI is gezaaid. Daarvoor zijn wel een aantal noodzakelijk geachte aanpassingen in de landelijke en lokale aansturing aangebracht. Deze hebben tot doel dat er nu meer ‘op resultaat gestuurd’ kan worden.

De aanpassingen op lokaal niveau hebben vooral betrekking op de voorwaarden om in aanmerking te komen voor uitvoeringsbudget voor het lokale sportakkoord:

- Er moet een lokaal kernteam zijn.
- Er moet een ‘lokale kartrekker’ zijn aangesteld, de ‘coördinator sport en preventie’ genoemd.
- Het lokale sportakkoord moet worden ‘herijkt’, zodat het aansluit op de landelijke hoofddambities, thema’s en opgaven van SAI. Hiervoor moet ook:
 - een plan van aanpak sociaal veilige sport worden opgesteld;
 - worden onderzocht wat de mogelijkheden zijn om clubondersteuning te verbeteren door hiervoor één loket in te richten; en
 - worden onderzocht wat de mogelijkheid is van het inrichten van een lokaal sportplatform.
- Ten slotte worden gemeenten gevraagd mee te werken aan monitoring en evaluatie.

Op landelijk niveau is de regie op de uitvoering van het Sportakkoord versterkt door in SAI een gelaagde ‘governancestructuur’ in te richten. Spil hiervan vormen twee coördinatieteams: een voor Sportparticipatie (waar de thema’s Sociaal veilige sport, Vitale Sportaanbieders, Inclusie en diversiteit, Vaardig in bewegen en Ruimte voor sport onder vallen) en een voor het Strategisch kader topsport. Beide teams bestaan uit vertegenwoordigers van de vier strategische partners.

Om de aansturing op de thema's te versterken zijn inhoudelijke werkgroepen gevormd. Aan deze themawerkgroepen zijn naast de vier partners ook experts van het Kenniscentrum Sport en Bewegen en het Mulier Instituut verbonden.

Om goed zicht te krijgen op de resultaten van het beleid, en hier tussentijds op te kunnen (bij)sturen, maken we voor de sportparticipatiethema's gebruik van de methode Outcome Mapping (zie onder). De monitoring van het Strategisch kader topsport volgt hierin een ander traject.¹

GALA en Brede SPUK

Gemeenten kunnen, net als in SAI, subsidie aanvragen voor de uitvoering van het lokale sportakkoord. Een belangrijk verschil met SAI is dat deze subsidie nu onderdeel is van de 'Brede SPUK', waar vanaf 2023 ook de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) deel van uitmaakt. Andere onderdelen van deze regeling zijn: gezondheidsbevordering en het versterken van de sociale basis. Hiermee wordt in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) beoogd dat er lokaal meer samenhang ontstaat tussen deze verschillende beleidsterreinen.

Om die samenhang mogelijk te maken heeft de coördinator sport en preventie (CSP) tot taak verbinding te maken tussen sport- en beweegstimulering en preventie. Deze coördinator is een nieuw, zesde profiel van de buurtsportcoach en stuurt, naast deze verbindende taak, ook de uitvoering van het lokale sportakkoord aan. In paragraaf 2.1 gaan we nader in op deze 'nieuwe' functionaris.

1.2 Monitoring Sportakkoord II

Het Mulier Instituut monitort het Sportakkoord II. Om de voortgang en opbrengsten van het Sportakkoord te monitoren gebruiken we de methode Outcome Mapping (OM). OM is een methode voor monitoring en evaluatie, die ook gebruikt kan worden voor ontwikkeling of bijsturing van beleid. Het is daarmee een instrument voor 'lerend beleid'.

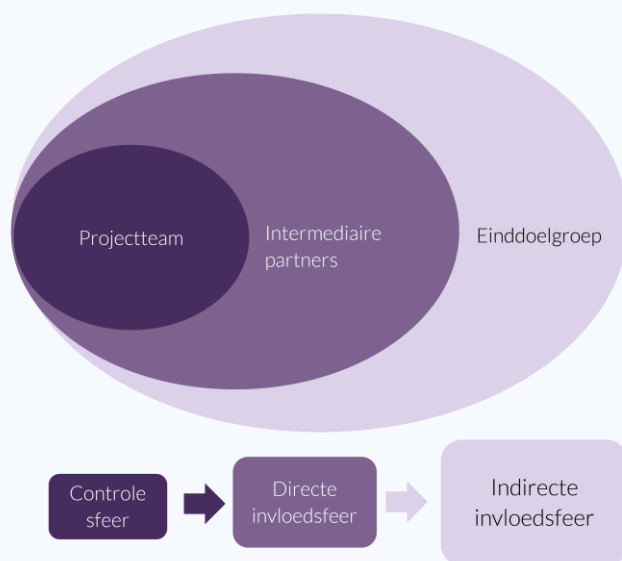
Een centraal uitgangspunt van OM is dat een (beleids)programma doorgaans niet op directe wijze verandering teweegbrengt, maar mensen, groepen en organisaties ondersteunt en faciliteert, met het oogmerk hun handelingsvermogen te vergroten. Zo kunnen duurzame verandering tot stand worden gebracht.

Dit uitgangspunt komt tot uitdrukking in het onderscheid dat wordt gemaakt in 'sferen van invloed' (zie figuur 1.2). Beleid probeert namelijk in de meeste gevallen op *indirecte* wijze de 'einddoelgroep' te beïnvloeden, namelijk via zogenaamde 'intermediaire partners': actoren die in direct contact staan met de einddoelgroep en die rechtstreeks worden beïnvloed en/of ondersteund door het beleid(sprogramma).

Er is dus een 'directe invloedssfeer', waar de intermediaire partners zich bevinden, en een 'indirecte invloedssfeer' waar de einddoelgroep is te vinden.

¹ Zie het monitorprogramma [Topsport in Nederland](#) (TiN).

Figuur 1.2
Sferen van invloed

Bron: naar Van Ongevalle (2019).

Uitkomsten van beleid worden daarom gedefinieerd als 'waarneembare veranderingen in het gedrag, relaties, activiteiten en acties van mensen, groepen en organisaties waar het programma zich direct op richt' (de intermediaire partners).

Veranderopgaven en voortgangsindicatoren

Centraal in OM staan de zogenaamde 'veranderopgaven'. Dat zijn veranderingen in gedrag, activiteiten, (samenwerkings)relaties of beleid van intermediaire partners, zoals gemeenten, sportaanbieders, bonden en buurtsportcoaches, die nodig zijn om aan de opgaven van het sportakkoord bij te kunnen dragen.

In diverse werksessies² hebben we met de partners van het Sportakkoord en andere bij specifieke thema's en opgaven betrokken partijen deze veranderopgaven opgesteld. Eerst bepaalden we daarbij steeds welke intermediaire partners bij een bepaalde opgave een belangrijke rol spelen. Vervolgens gaven we antwoord op de vraag: wat moet er bij deze intermediaire partner veranderen, zodat deze (beter) in staat is bij te dragen aan de opgave? OM is daarmee voornamelijk een *kwalitatieve* wijze van monitoring.

Deze veranderopgaven dienden ook als input voor de themawerkgroepen om tot *werkafspraken* te komen (zie het Werkplan Sportakkoord II). De werkafspraken zijn de activiteiten die de partners afspreken te gaan uitvoeren om de beoogde veranderingen bij de intermediaire partners in gang te zetten.

² Voor een beschrijving van de werksessies en de methode OM, zie het [Monitorplan Sportakkoord II](#).

Om te kunnen monitoren of en in welke mate deze veranderingen bij intermediaire partners optreden, hebben we tijdens de werksessies vervolgens *voortgangsindicatoren* opgesteld. Dit zijn beschrijvingen van concrete, waarneembare veranderingen bij de intermediair partner.

Vanaf 2024 volgen we bij een twintigtal gemeenten deze veranderingen aan de hand van de voortgangsindicatoren. Het Mulier Instituut begeleidt deze gemeenten bij het opstellen en uitvoeren van een monitorplan voor het lokale sportakkoord. Gemeenten voeren zelf de monitoring uit, met de methode OM en de door ons aangeleverde instrumenten en formats.

Zie het Monitorplan Sportakkoord II voor een nadere uitleg over deze methode en de wijze waarop we deze toepassen. In het plan staat ook beschreven welke gegevens wij verder verzamelen om de ontwikkelingen van het Sportakkoord te volgen. We gebruiken daar onder meer vragenlijsten en focusgroepgesprekken voor en maken ook gebruik van bestaande monitorinstrumenten.

Langetermijnindicatoren

Aan de hand van de voortgangsindicatoren monitoren we dus de beoogde veranderingen bij intermediaire partners die, zoals gezegd, zich in de directe invloedssfeer bevinden. Maar de uiteindelijke ambitie van het Sportakkoord is om (op termijn) een verandering in de indirecte invloedssfeer, en dus bij de einddoelgroep, te bewerkstelligen.

De situatie bij de einddoelgroep volgen we aan de hand van zogenoemde *langetermijnindicatoren*. Daarmee kunnen we ontwikkelingen binnen het werkveld van sport en bewegen over een langere tijd volgen, los van de actuele beleidsfocus.

Voorbeeld langetermijnindicatoren

Een voorbeeld van een langetermijnindicator als algemene indicator voor sociaal veilige sport is: het 'aandeel van de maandelijkse sporters en/of wedstrijdbezoekers dat de afgelopen twaalf maanden wangedrag in de sport heeft meegemaakt of er getuige van is geweest'.

Het RIVM heeft in samenspraak met het Mulier Instituut en het Kenniscentrum Sport en Bewegen een Indicatorenplan opgesteld. Daarin staan per thema van Sportakkoord II de langetermijnindicatoren die relevant zijn voor de opgaven van deze thema's. De actuele gegevens over deze indicatoren zijn te vinden op sportenbewegenincijfers.nl.

1.3 Inhoud voorjaarsrapportages

Tweemaal per jaar brengt het Mulier instituut een voortgangsrapportage uit. In het voorjaar bevat deze hoofdzakelijk een kwantitatief beeld van de ontwikkelingen en voortgang. In de najaarsrapportages beschrijven we vooral de kwalitatieve ontwikkelingen en opbrengsten. De basis hiervoor vormen de voortgangsverslagen van de partnergemeenten.

In de voorjaarsrapportages geven wij aan de hand van vooral kwantitatieve gegevens de van zaken weer op de volgende drie onderdelen:

- 1) de **algemene stand van zaken bij de opgaven**. Hiervoor maken we gebruik van:
 - o de lange termijnindicatoren bij de opgave (zie het Indicatorenplan van het RIVM);
 - o recente (monitor)onderzoeken;
- 2) een **overzicht van de werkafspraken/activiteiten** die vanuit het SAll worden ondernomen (zie het Werkplan Sportakkoord II) en hoe het met de uitvoering daarvan staat;
- 3) de **'opbrengsten' (uitkomsten) van het sportakkoord**: het gaat in dit geval om de 'kwantificeerbare' (elementen van) de voorgangsindicatoren. Hiervoor gebruiken we met name een vragenlijst onder CSP's en een vragenlijst voor bonden/brancheorganisaties ('bondenmonitor'). We gebruiken waar mogelijk ook uitkomsten van andere monitors/panels, zoals het VSG-gemeentepanel en de BRC-monitor.

1.4 Focus op 'fundament op orde'

Jaarlijks kiezen we een focus, waardoor we meer diepgang kunnen krijgen en rapportages wat overzichtelijker kunnen houden.

Het ene jaar leggen we de focus vooral op de hoofdambitie 'het *fundament* op orde' en de thema's die daaraan bijdragen. Deze hoofdambitie gaat over het verbeteren van de *voorwaarden* waaronder mensen op een veilige manier aan sport kunnen deelnemen en daarvan kunnen genieten. De thema's die vooral gaan over deze voorwaarden zijn: sociaal veilige sport, vitale sportaanbieders en ruimte voor sport.

In het andere jaar staan vooral de thema's centraal die tot doel hebben het *bereik* van sport te vergroten: inclusie en diversiteit en vaardig in bewegen. Bij het vergroten van het bereik moeten we denken aan: meer mensen kennis laten maken met sport en bewegen en hen het plezier ervan laten ervaren. Maar ook: drempels wegnemen die mensen verhinderen om te gaan sporten, kansengelijkheid bevorderen en zorgen dat het aanbod past bij de behoefte van mensen.

Bij inclusie en diversiteit gaan drie van de vier opgaven over het wegnemen van drempels voor sportdeelname. De vierde is gericht op een effectievere begeleiding en toeleiding. Vaardig in bewegen legt de basis voor een toekomstige, levenslange

sport en beweegdeelname, onder andere door betere kansen voor kinderen om sporten en bewegen te ontdekken.

We hanteren het schema in tabel 1.1.

Tabel 1.1
Overzicht focus monitoring hoofdambities per jaar

Jaar	Focus	Thema's
2024	'fundament'	Sociaal veilig, Vitale sportaanbieders en Ruimte voor sport
2025	'bereik'	Inclusie en diversiteit en Vaardig in bewegen
2026	'fundament'	Sociaal veilig, Vitale sportaanbieders en Ruimte voor sport
2027*	'bereik'	Inclusie en diversiteit en Vaardig in bewegen

Bron: Hoogendam & Kusters (2024).

* Het SAIL loopt tot en met einde 2026 maar in 2027 brengen we de laatste voortgangsrapportage uit over de data tot en met einde 2026

Na twee jaar kunnen we dan een vergelijking maken, zodat we kunnen zien in hoeverre er voortgang is op de hoofdambities en de bijbehorende thema's en opgaven.

In deze voortgangsrapportage ligt dus de focus op de hoofdambitie 'fundament op orde' en de thema's die daar verband mee houden: Sociaal veilige sport, Vitale aanbieders en Ruimte voor sport. Omdat dit de eerste rapportage is, kunnen we nog niet zoveel zeggen over de opbrengsten. De rapportage dient vooral als een soort 0-meting.

1.5 Werkwijze

De belangrijkste bron voor deze rapportage is een vragenlijst onder coördinatoren sport en preventie (CSP). Zij hebben immers het beste zicht op de ontwikkelingen rondom de lokale sportakkoorden. Daarnaast hebben we een vragenlijst naar bonden gestuurd. Helaas was de respons op deze enquête te laag om gebruik te kunnen maken van de uitkomsten.

Aan de hand van de langetermijnindicatoren (zie uitleg hierboven) geven we een schets van de algemene ontwikkeling rondom de drie thema's die in deze rapportage centraal staan, aangevuld met inzichten uit recente onderzoeken.

De stand van zaken bij de uitvoering van de werkafspraken geven we op basis van gegevens die wij bij de vier partners en de inhoudelijke themawerkgroepen hebben opgevraagd.

Vragenlijst onder CSP's

De Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) heeft deze vragenlijst via een open link verspreid onder alle gemeentelijke (beleids)ambtenaren sport in Nederland (één per gemeente), met het verzoek de vragenlijst naar de CSP in de gemeente door te sturen. Tussen 4 en 22 maart 2024 kon de CSP de vragenlijst invullen. Deze vragenlijst ging over de uitvoering van het Sportakkoord II en de rol van de CSP daarbij. Naast algemene vragen zoomden we vooral in op de thema's vitale sportaanbieders, sociaal veilige sport en ruimte voor sport. Deze hebben allemaal betrekking op de hoofdamijsie 'versterken fundamente'.

In totaal is de vragenlijst 187 keer ingevuld. Uit drie ingevulde vragenlijsten blijkt dat niet de CSP, maar iemand anders deze heeft ingevuld, omdat er in deze gemeente geen CSP is. De n-waarde bij de vragen die specifiek over CSP's gaan is daarom 184 is; bij de overige vragen is deze 187.

Weging en representativiteit

Om de representativiteit van de steekproef te waarborgen hebben we deze gewogen naar gemeentegrootte en stedelijkheid.

Enkele CSP's hebben de vragenlijst voor meerdere lokale sportakkoorden ingevuld. Deze hebben wij niet in de analyse meegenomen, omdat wij deze respons niet kunnen wegen naar gemeentegrootte en stedelijkheid. Ook is voor enkele gemeenten de vragenlijst meerdere keren ingevuld. Ook deze hebben we niet meegenomen, omdat niet duidelijk is welke vragenlijst de situatie in de gemeente het best weergeeft.

Bij de beschrijving van de resultaten maken we onderscheid tussen gemeentegrootte en stedelijkheid. Gemeentegrootte verdelen we in drie klassen kleine gemeenten (minder dan 25.000 inwoners), middelgrote gemeenten (25.000-75.000 inwoners) en grote gemeenten (75.000 inwoners of meer). Stedelijkheid verdelen we ook in drie klassen: (zeer) sterk stedelijk; matig stedelijk; en weinig tot niet stedelijk.

In tabel 1.2 is te zien wat de verdeling is tussen gemeentegrootte en stedelijkheid onder de respondenten van de vragenlijst. De verdeling is representatief voor de verdeling in gemeentegrootte en stedelijkheid in Nederland.

Tabel 1.2**Verdeling gemeentegrootte en stedelijkheid respondenten VSG-peiling**

(in procenten, n=187)

	Gemeentegrootte in drie klassen			Stedelijkheid in drie klassen		
	Minder dan 25.000 inwoners	25.000- 75.000 inwoners	75.000 of meer inwoners	Weinig tot niet stedelijk	Matig stedelijk	(Zeer) sterk stedelijk
Steekproef vragenlijst	29%	54%	17%	50%	23%	28%
Populatie alle gemeenten	33%	51%	15%	50%	23%	27%

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), vragenlijst onder CSP's, maart 2024.

1.6 Leeswijzer

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 geven we op basis van de vragenlijst onder CSP's de stand van zaken weer bij de uitvoering van de lokale sportakkoorden. We gaan daarbij achtereenvolgens in op de rol van de CSP, de samenstelling en taken van de lokale kernteams en de stap van planvorming (de herijking van het lokale sportakkoord) naar uitvoering.

In de hoofdstukken daarna bespreken we de stand van zaken bij de thema's: in hoofdstuk 3 Sociaal veilige sport, in hoofdstuk 4 Vitale Sportaanbieders en in hoofdstuk 5 Ruimte voor sport.

We sluiten deze rapportage af met een slotbeschouwing, waarin we de voorlopige balans opmaken over de voortgang op de hoofdambitie 'versterken fundament'. We kijken daarin ook kort vooruit op de volgende rapportage.

Uitvoering lokale sportakkoorden

Dit hoofdstuk gaat over de inhoud en invulling van de rol van CSP's. Daarnaast geven we inzicht in de voortgang van de uitvoering van de lokale sportakkoorden. Daarbij belichten we met name de samenstelling en taken van de kernteams en de verdere uitwerking van de herijkte akkoorden in uitvoeringsplannen.

2.1 De invulling van de rol coördinator sport en preventie

De coördinator sport en preventie (CSP) is een lokale functionaris die, zoals de naam al suggereert, lokaal de link legt tussen de domeinen sport en preventie. De rol van CSP is nieuw en bestaat sinds het SAI van kracht is.

Het was bij het indienen van de herijkte sportakkoorden een voorwaarde voor subsidie om een CSP en een kernteam te hebben in het lokale sportakkoord (LSA). De reden hiervoor was dat uit de evaluatie van SAI kwam dat het hebben van een lokale 'kartrekker' een belangrijke voorwaarde was voor de uitvoering van het LSA. De CSP is in LSAIL dan ook lokaal de kartrekker en maakt onderdeel uit van het kernteam.

Profiel: coördinator sport en preventie

De CSP programmeert sport en bewegen in de andere beleidsvelden en de (preventie)programma's van de partners van het lokale kernteam. De CSP:

1. heeft een initiërende rol bij de herijking en een aanjagende rol bij de uitvoering van het lokale sportakkoord;
2. neemt in die hoedanigheid deel aan het lokale kernteam en koppelt daarbij het lokale netwerk van de sport aan de bredere ambities op het gebied van sport, bewegen, gezondheid, preventie en sociale basis, zodat het sportakkoord goed gepositioneerd is ten opzichte van de overige akkoorden; en
3. vervult daarbij een 'haal-en brengfunctie' voor sport naar het overkoepelende gesprek van deze bredere ambities en werkt daarbij samen met de adviseur lokale sport, die zich vooral op de versterking van de sport- en beweegaanbieders zelf richt.

Bron: <https://sportindebuurt.nl/profielen/coordinator-sport-en-preventie/>

In 2023 zijn alle lokale sportakkoorden herijkt. Vlak na de herijking verscheen de eerste voortgangsrapportage over het Sportakkoord II (Hoogendam et al., 2023). We constateerden daarin dat de functie van CSP nog op veel plaatsen nader vorm

en inhoud moest krijgen. In bijna alle gemeenten³ was weliswaar formeel een CSP aangesteld: dat was immers een van de subsidievoorwaarden. Maar er bestond bij veel gemeenten nog onduidelijkheid over hoe deze rol precies in te vullen.

Hieronder geven we weer hoe ze daar op het moment van de peiling (maart 2024) invulling aan geven.

Kenmerken en achtergrond van de CSP's

In het merendeel van de gemeenten wordt de functie van CSP bekleed door één persoon (71%). In mindere mate wordt de functie bekleed door twee (22%) of drie personen (4%). Drie gemeenten laten weten dat er nog geen CSP is aangesteld. Zij zoeken nog naar de mogelijkheden voor deze functie.

● Omvang van de functie

Gemiddeld is er in de gemeenten 11,4 uur per week voor de CSP('s) beschikbaar, soms dus verdeeld over meerdere personen. Het gemiddelde aantal uren ligt hoger voor gemeenten met 75.000 inwoners of meer (gemiddeld 15 uur) en voor zeer stedelijke gemeenten (gemiddeld 14,8 uur).

Twee gemeenten zeggen geen uren voor de CSP te hebben, omdat het voor hen onduidelijk is wat de rol van de CSP moet zijn. Daarnaast zijn er uitschieters van 72 en 76 uur per week. In deze gemeenten wordt de functie bekleed door twee of drie personen.

Bijna de helft van de CSP's vindt dat het aantal uur dat zij voor de functie hebben, genoeg is (46%). Deze CSP's zijn van mening dat de functie goed te combineren is met andere functies of werkzaamheden.

Daarnaast kijken ze bijvoorbeeld naar wat er binnen de beschikbare uren mogelijk is door te prioriteren, of zijn er wisselende piekmomenten voor de functie. Zo zegt één CSP: ***'Je doet het met de uren die je hebt. Dat heeft invloed op verwachtingen, doorlooptijd en slagkracht, maar ook tot afhankelijkheid van betrokken partijen en de nadrukkelijke behoefte tot samenwerken. "alleen ga je sneller, samen kom je verder".'***

Een kwart (25%) van de CSP's vindt dat er te weinig uren beschikbaar zijn. Daarbij noemen ze dat de functie en bijbehorende taken zijn toegeschreven zonder uitbreiding van uren of wegnemen van andere taken. Ook is een aantal CSP's van mening dat de functie te veel taken omvat. Kleine gemeenten ervaren schaalnadelen als het aankomt op de omvang van de functie.

16 procent van de CSP's vindt het aantal uren dat zij hebben net genoeg en 12 procent weet het niet, veelal omdat zij de invulling van de rol nog onduidelijk vinden.

³ Waar we in het algemeen spreken over 'gemeente', bedoelen we het lokale samenwerkingsverband van het sportakkoord in de betreffende gemeente. Wanneer we specifiek de 'gemeentelijke organisatie' (ambtenaren en bestuurders) bedoelen, geven we dat aan.

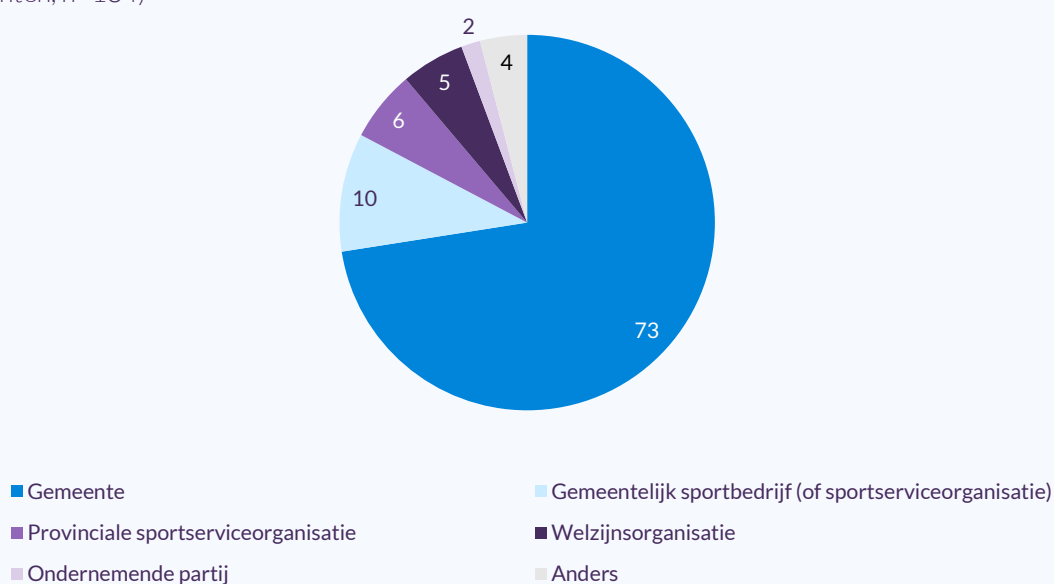
● Werkverband en combinatie met andere functies

Het merendeel van de CSP's is in dienst van de gemeente (73%, figuur 2.1). Bijna alle CSP's vervullen nog een of meerdere andere functies naast die van CSP (94%). De helft van de CSP's is ook beleidsadviseur sport (52%). In 13 procent van de gevallen wordt de functie gecombineerd met die van buurtsportcoach. Andere combinaties die CSP's noemen zijn: beleidsadviseur gezondheid (11%), projectleider GALA (11%), beleidsadviseur sociaal domein (10%) en projectleider brede SPUK (10%).

Figuur 2.1

Waar de CSP's formeel in dienst zijn

(in procenten, n=184)

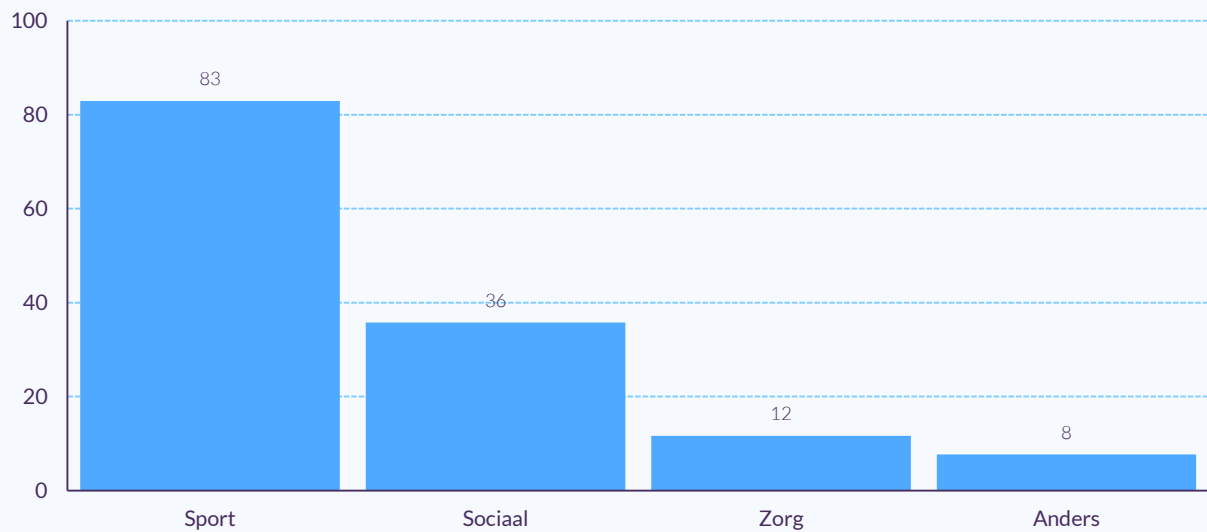
Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), vragenlijst onder CSP's, maart 2024.

Ander functies die ze noemen zijn: clubondersteuner, (top)sportcoördinator, verenigingsadviseur, regisseur sport en bewegen, beleidsmedewerker cultuur, en de combinatie met commerciële functies als fitnessinstructeur en manager zwembaden. We zien dus een grote variatie in de functies waarmee de functie van CSP gecombineerd wordt. Deze combinaties laten wel zien dat de functie van CSP voornamelijk wordt vervuld vanuit het domein sport (83%, in figuur 2.2).

Figuur 2.2

Vanuit welke domeinen de CSP's hun functie vervullen

(in procenten, n=184)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), vragenlijst onder CSP's, maart 2024.

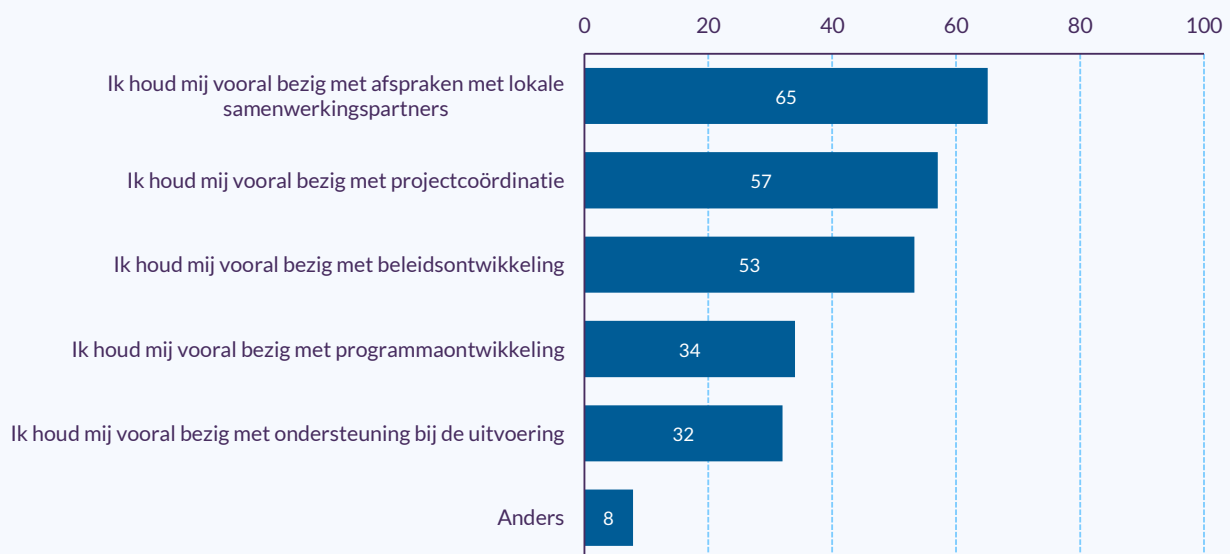
● **Taakinvulling**

Drie kwart van de CSP's is voornamelijk bezig met afspraken met lokale samenwerkingspartners (65%, in figuur 2.3). Andere veel voorkomende taken zijn projectcoördinatie (57%) en beleidsontwikkeling (53%).

Figuur 2.3

Voornaamste taakinvulling voor de functie CSP

(in procenten, n=184)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), vragenlijst onder CSP's, maart 2024.

De haal- en brengfunctie van de CSP

Een van de taken van de CSP is de 'haal-en brengfunctie' voor sport naar andere domeinen, om zo het lokale netwerk van sport te laten aansluiten op de bredere ambities op het gebied van bewegen, gezondheid, preventie en sociale basis. Doel hiervan is dat het lokale sportakkoord goed gepositioneerd wordt ten opzichte van de lokale invulling van het beleid rondom het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Preventieakkoord, Maatschappelijke diensttijd en School & Omgeving.

De CSP's geven vooral uitvoering aan deze opdracht door aan te sluiten bij relevante overleggen of deze zelf te organiseren. Dan gaat het onder andere over overlegstructuren met het kernteam sportakkoord, met relevante beleidsadviseurs of -medewerkers van andere domeinen, of verschillende werkgroepen/kerngroepen zoals GALA, brede SPUK of preventie en gezondheid.

Een CSP omschrijft dit als volgt: ***'Door in gesprek te gaan met de beleidsadviseurs van elk SPUK/GALA thema binnen de gemeente. Vervolgens kijken we welke activiteiten en projecten er liggen in samenwerking met verschillende partners om hierop te kunnen aansluiten. En daarbij ook de mogelijke kansen en mogelijkheden te bespreken.'***

Sommige CSP's vervullen een coördinerende of verbindende rol, waarbij zij partijen uit de praktijk in contact met elkaar brengen: ***'In mijn rol heb ik contact met netwerkpartners in de sport, zorg en welzijn, cultuur en onderwijs. Als verbinder tussen de verschillende partijen kan ik ze informeren en aan elkaar koppelen en activiteiten en initiatieven verder aanjagen.'***

Andere CSP's beschrijven een beleidsmatige aanpak waarbij de gemeente integraal werkt vanuit gezondheid: ***'Sport en preventie vallen onder 1 vlag zijnde Vitaal [gemeentenaam]. Dit jaar wordt ook een nieuwe sportnota geschreven zodat al het beleid (en uitvoering) zichtbaar is gebundeld.'*** Daarnaast wordt de functie als CSP soms gecombineerd met een functie als bijvoorbeeld projectleider brede SPUK: ***'Ik ben ook een van de twee projectleiders van de Brede SPUK GALA. Daarin wordt de verbinding gemaakt met al die thema's.'***

De verbinding met andere beleidsterreinen wordt ook gezocht door buurtsportcoaches meer domeinoverstijgend (op projectbasis) in te zetten en de thema's uit de verschillende akkoorden te verwerken in de opdrachten aan de buurtsportcoaches: ***'Buurtsportcoaches sluiten aan bij alle netwerken rondom deze thema's. Ook wordt inzet op deze thema's verwerkt in de gemeentelijke opdracht aan de buurtsportcoaches.'***

Andere werkwijzen die CSP's noemen zijn: het organiseren van sportcafés voor sportaanbieders, via de ketenaanpakken, en het subsidiëren van projecten die bijdragen aan de doelstellingen van de akkoorden. Enkele CSP's geven aan dat de 'haal-en brengfunctie' nog in ontwikkeling is.

Het Sportakkoord II en andere akkoorden

We hebben de CSP's gevraagd naar de positionering van het sportakkoord ten opzichte van GALA, IZA, het Preventieakkoord, Maatschappelijke diensttijd en School & Omgeving.

Het merendeel geeft aan dat het sportakkoord onderdeel is van GALA, wat gezien vanuit de subsidieregeling Brede SPUK ook zo is: **'Het Sportakkoord is onderdeel van GALA en draagt bij aan de doelen van GALA, IZA en het Preventieakkoord. School & Omgeving en Maatschappelijke diensttijd zijn nog in ontwikkeling'**. Hierbij wordt integraal gewerkt en wordt sport en bewegen ingezet als middel om de doelen van het GALA en in mindere mate IZA te behalen.

Een enkeling omschrijft dat het sportakkoord de rode draad vormt in de verbinding en dat bijvoorbeeld GALA-doelstellingen zijn vertaald in subdoelen voor het sportakkoord. Maatschappelijke diensttijd en School & Omgeving worden bijna niet benoemd.

Anderen geven aan veel overlap te zien tussen de akkoorden: **'Het heeft veel overlapping met elkaar. Gezondheid is op diverse beleidsterreinen een agendapunt waardoor dit een integrale aanpak met zich meebrengt. Veel doelen vanuit o.a. het GALA worden door vertaald richting subdoelen in het lokale sportakkoord'**. Er zijn vergelijkbare doelstellingen opgesteld.

Een aantal CSP's is nog zoekende naar hoe het sportakkoord met de andere akkoorden te verbinden: **'Het sportakkoord voelt nog een beetje los van alle andere punten in het GALA. De sportverenigingen hebben ook het gevoel dat het GALA vooral uit zorg en welzijn bestaat en hier ben ik dan ook hard mee aan het werk om sport hier ook goed in te positioneren'**.

Ten slotte zijn er CSP's die aangeven dat het Sportakkoord op zichzelf staat en dat er geen verbinding met GALA/IZA wordt gezocht.

Hieruit blijkt dat er verschillende vertrekpunten zijn. In sommige gemeenten is het vertrekpunt de sport en wordt van daaruit verbinding gemaakt met gezondheid. De focus ligt dan voornamelijk (of zelfs volledig) op de sport. Andere gemeenten vertrekken vanuit gezondheid, waarbij ze sport als middel inzetten om de GALA-doelstellingen te realiseren.

Op de 'haal-en brengfunctie' van de CSP gaan we verder in in een verdiepend rapport dat in de zomer van 2024 verschijnt.

2.2 De lokale kernteams

Een van de voorwaarden voor het lokale sportakkoord is het aanstellen van een kernteam. Dit kernteam voert de regie over het sportakkoord en beheert de uitvoeringsbudgetten om de doelen te behalen.

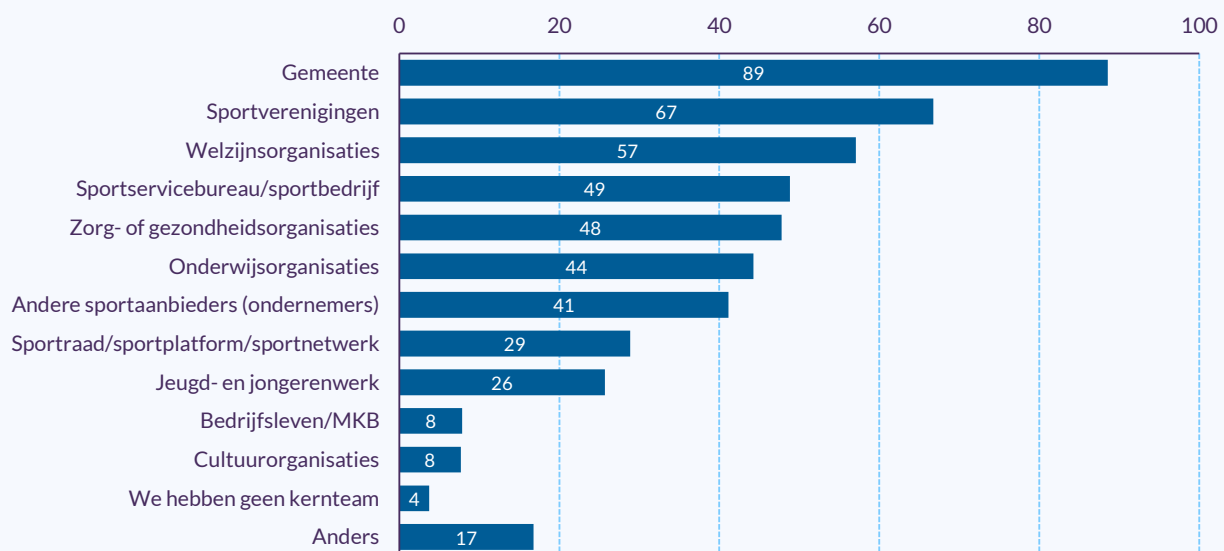
De lokale kernteams zijn divers samengesteld. Bijna altijd is de gemeente vertegenwoordigd (89%, figuur 2.4). Maar ook sportverenigingen (67%) en welzijnsorganisaties (57%) zijn vaak onderdeel van het kernteam. Het bedrijfsleven en cultuurorganisaties zijn minder vaak vertegenwoordigd (beide 8%).

Hierin is ten opzichte van LSAI niet veel veranderd (Hoogendam et. al., 2021)⁴. Wel zien we een toename van de vertegenwoordiging van zorg- en gezondheidsorganisaties (48% in LSAII ten opzichte van 35% in 2021 bij LSAI) en ondernemende sportaanbieders (41% va. 31%).

Figuur 2.4

Partijen en organisaties die in de lokale kernteams vertegenwoordigd zijn

(in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=184)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), vragenlijst onder CSP's, maart 2024.

Onder de belangrijkste taken van het lokale kernteam scharen CSP's: de koers van het lokale sportakkoord bewaken (74%), aanjagen en enthousiasmeren (70%) en budgetaanvragen voor projecten en plannen toewijzen (68%, in figuur 2.5).

In vergelijking met LSAI zien we een verschuiving in de belangrijkste taken (Hoogendam et al., 2021). Zo was destijds het toewijzen van budgetaanvragen de

⁴ De vragenlijst voor dit onderzoek in 2021 werd ingevuld door de kartrekker van de lokale kernteams. Destijds bestond de functie CSP nog niet. Het is mogelijk dat de resultaten afwijken doordat de vragenlijst door iemand met een andere functie is ingevuld.

belangrijkste taak (80% in 2021, nu 68%). De koers van het sportakkoord bewaken was in LSAI in twee derde van de gemeenten (66%) een taak van de kerngroep, nu is dat toegenomen tot drie kwart (74%). Ook zien we dat het coördineren van de uitvoering van het LSAII minder belangrijk is geworden (49% in LSAII ten opzichte van 64% in 2021 bij LSAI). Het verbinden van partijen is juist een belangrijker taak geworden (56% vs. 45%).

Figuur 2.5

De belangrijkste taken van het lokale kernteam

(in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=184)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), vragenlijst onder CSP's, maart 2024.

De CSP's hebben verschillende rollen in het lokale kernteam en kunnen meerdere rollen vervullen. Het merendeel heeft een adviserende taak (62%) en/of verbindt partijen binnen het lokale sportakkoord (59%). Ongeveer de helft van de CSP's is de trekker van het lokale sportakkoord (56%), heeft een beleidsmatige taak (54%) of coördineert de uitvoering (52%). In mindere mate ondersteunen CSP's de werkzaamheden van het kernteam (38%) of hebben zij een uitvoerende taak (22%).

2.3 Van herijking tot uitvoeringsplan

In 2023 hebben alle gemeenten een herijkt lokaal sportakkoord ingediend bij de VSG. Gemeenten gaven aan dat dit in een korte tijd moest gebeuren, waardoor er in veel gevallen nog geen concreet uitvoeringsplan voor het (herijkte) lokale sportakkoord was. Inmiddels is de uitvoeringsfase van het herijkte LSAII begonnen. In deze paragraaf gaan we verder in op deze uitvoeringsfase bij gemeenten.

Uitvoeringsplan

Om de ambities van het lokale sportakkoord te vertalen naar concrete acties kan een uitvoeringsplan opgesteld worden. Dit is een plan van aanpak waarin specifiek staat wie de acties uitvoert, wanneer de acties worden uitgevoerd en hoe ze dat gaan doen.

In een kwart van de gemeenten is een uitvoeringsplan voor het lokale sportakkoord aanwezig (26%). Anderen geven aan dat de uitvoering beschreven is in het sportakkoord, of in andere akkoorden of programma's zoals het GALA. In 20 procent van de gemeenten is een uitvoeringsplan nog in ontwikkeling en in 11 procent van de gemeenten geven CSP's aan dat ze het plan nog gaan opstellen. 18 procent van de gemeenten is dit niet van plan.

Een aantal gemeenten heeft hun uitvoeringsplan ook ingeleverd ter inzage voor een verdiepend onderzoek. Daaruit blijkt dat gemeenten concrete plannen hebben en ook uitvoeringsorganisaties, budgetten en concrete doelstellingen hebben gekoppeld aan al hun ambities uit het lokale sportakkoord. Sommige gemeenten hadden dit al als onderdeel van het lokale sportakkoord, maar er zijn ook gemeenten die inmiddels een apart uitvoeringsplan hebben.

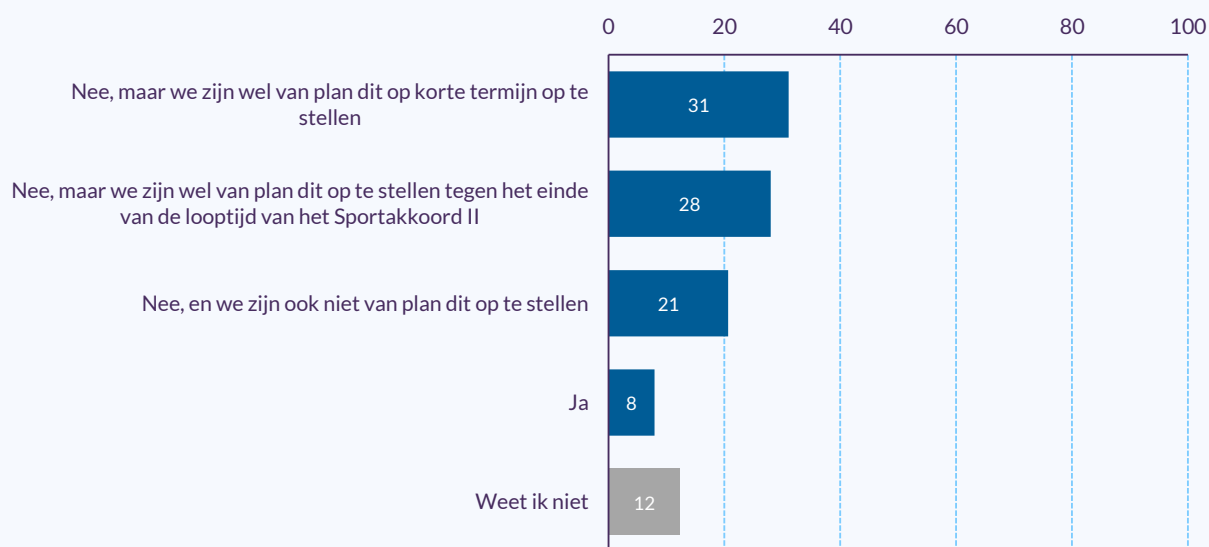
Monitoring

Er wordt (nog) niet veel gedaan in de gemeenten om het lokale sportakkoord te monitoren. Slechts 8 procent van de gemeenten heeft een monitorplan opgesteld (figuur 2.6). In bijna een kwart van de gemeenten wordt dat plan op korte termijn opgesteld (31%) en in een vergelijkbaar deel wordt dat aan het einde van de looptijd van SAll opgesteld (28%).

Figuur 2.6

Monitorplannen voor de lokale sportakkoorden

(in procenten, n=187)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), vragenlijst onder CSP's, maart 2024.

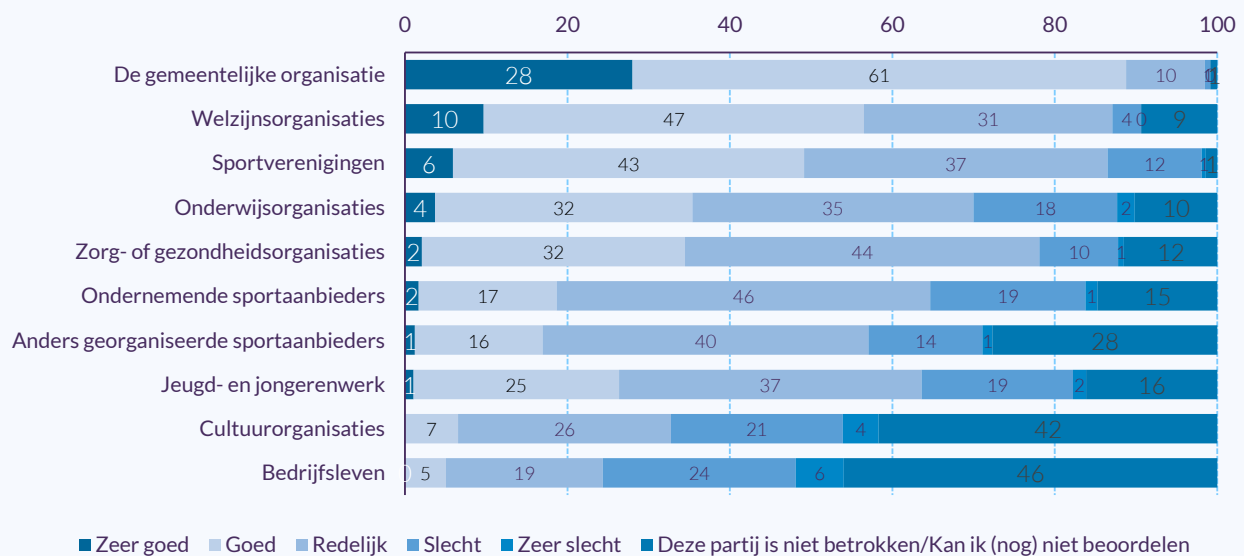
Betrokkenheid van partijen

Tot slot hebben we CSP's gevraagd de betrokkenheid van de verschillende partijen bij het LSA te beoordelen. De betrokkenheid van partijen bij het lokale sportakkoord beoordeelt de CSP over het algemeen als goed tot redelijk (figuur 2.7). De betrokkenheid van de gemeentelijke organisatie beoordeelt de CSP als beste (89% zeer goed tot goed).

Figuur 2.7

Beoordeling van de betrokkenheid van partijen bij het lokale sportakkoord

(in procenten, n=187)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), vragenlijst onder CSP's, maart 2024.

Ten opzichte van SAI wordt de betrokkenheid van welzijnsorganisaties nu hoger beoordeeld (57% (zeer) goed t.o.v. 48% in 2022) (Hoogendam et al., 2022). (Opmerkelijk genoeg zijn CSP's van mening dat de betrokkenheid van sportverenigingen nu juist lager is: beoordeelde in 2022 nog 62 procent van de kernteams als (zeer) goed; nu is dat 49 procent van de CSP's.

Sociaal veilige sport

In dit hoofdstuk geven we eerst aan de hand van langetermijnindicatoren een beeld van de algemene ontwikkelingen bij de sociale veiligheid in de sport. Vervolgens beschrijven we de stand van zaken bij de uitvoering van de werkafspraken en ten slotte de voortgang op de beoogde veranderingen bij intermediaire partners.

3.1 Inleiding

Via het thema sociaal veilige sport willen de partners zich inzetten voor het tot stand brengen van een sportomgeving waar iedereen veilig en met plezier kan sporten en sport kan beleven. En om ongewenste situaties, zoals discriminatie, grensoverschrijdend gedrag, doping en matchfixing, zoveel mogelijk tegen te gaan. Het thema richt zich zowel op topsport als op breedtesport en ondernemende sport.

NOC*NSF en Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) hebben in samenwerking met de sportbonden het model 'Basiseisen Integriteit Sportaanbieders' ontwikkeld. Dit model bestaat uit vier basiseisen die moeten bijdragen aan een betere sociale veiligheid op sportverenigingen:

- 1) Vragen van een verklaring omtrent het Gedrag (VOG) aan al het sportkader dat werkt met kwetsbare personen (o.a. kinderen);
- 2) het instellen en laten ondertekenen van een gedragscode sport;
- 3) het aanstellen van een vertrouwenscontactpersoon (VCP);
- 4) het verplicht stellen van het volgen van een cursus of e-learning voor trainers en coaches die werken met kwetsbare doelgroepen. Deze cursus of e-learning is gericht op pedagogiek en het creëren van een sociaal veilige sportomgeving en het tegengaan van grensoverschrijdend gedrag.

Met de laatste basiseis bestaat er een duidelijke link naar de opgave 'kwaliteit kader in de sport verhogen' van het thema Vitale Sportaanbieders.

Basiseisen

Centraal in de aanpak staan de vier basiseisen, inmiddels voor de georganiseerde sport ook wel bekend als de vier V's van sociaal veilige sport:

- Verenigingsbrede Gedragscode
- Vertrouwenscontactpersoon op de club
- Verklaring omtrent het Gedrag (VOG)
- Vakkundig geschoolde trainers-coaches, met specifiek aandacht voor pedagogiek en integriteit.

De invoering van deze basiseisen is een belangrijke stap, maar op zich niet voldoende. Uiteindelijk gaat het om het stimuleren van bewustwording dat een sociaal veilige omgeving niet vanzelfsprekend is, maar van alle betrokkenen vraagt

om het gesprek aan te gaan over hoe we met elkaar om wensen te gaan in de sport. En ook om bereidheid om ongewenst gedrag te signaleren en te bespreken en elkaar aan te spreken wanneer grensen worden overschreden. Wanneer zich onverhoopt toch ongewenste situaties voordoen, is het belangrijk dat er duidelijke procedures zijn om hier opvolging aan te geven.

Opgaven thema Sociaal veilige sport

> Waarborgen en bespreekbaar maken van sociaal veilige sport

De veranderopgaven⁵ en intermediaire partners (vet) die hierbij horen, zijn:

- **Gemeenten** stimuleren actief het toepassen van de vier basiseisen bij Sportaanbieders en faciliteert ondersteuning aan sportaanbieders bij verbetering sociale veiligheid.
- **Uitvoeringsorganisaties** bieden ondersteuning aan sportaanbieders bij verbetering sociale veiligheid.
- **Sportaanbieders** nemen maatregelen om de sociale veiligheid te vergroten; hebben een vertrouwenscontactpersoon en stellen eisen aan hun kader (verplicht VOG en e-learning).
- **Bonden en brancheorganisaties** stimuleren het invoeren van de vier basiseisen bij sportaanbieders en ondersteunen hen daarbij.

> Versterken van de keten voor sociale veiligheid (incl. extra ondersteunende infrastructuur rondom sociale veiligheid)

De veranderopgaven en intermediaire partners (vet) die hierbij horen, zijn:

- **Gemeenten** werken samen met betrokkenen aan versterking van de keten en wijzen sportaanbieders op het belang van goede signalering en opvolging van incidenten.
- **Uitvoeringsorganisaties** ondersteunen sportaanbieders bij het verbeteren van de signalering en opvolging van incidenten van ongewenst gedrag.
- **Sportaanbieders** voeren het gesprek met leden en kader over ongewenst gedrag en beschikken over interne procedures voor het melden en opvolgen van incidenten.
- **Bonden en brancheorganisaties** hebben beleid voor het omgaan met grensoverschrijdend gedrag en communiceren dit naar de aangesloten clubs en leden; hebben aandacht voor het voorkomen en signaleren van ongewenst gedrag in de topsport en hebben intern procedures voor melding en opvolging.

3.2 Algemene stand van zaken

Aan de hand van de langetermijnindicatoren (zie paragraaf 1.2) beschrijven we hieronder enkele algemene ontwikkelingen die te maken hebben met de (ervaren) sociale veiligheid in de sport⁶.

⁵ Dit is een beknopte weergave van de veranderopgaven. Voor de volledige beschrijving zie het Monitorplan Sportakkoord II.

⁶ Met medewerking van Rens Cremer en Arnold Bronkhorst.

Wangedrag in de sport

'Wangedrag meemaken in de sport' is een van de kernindicatoren⁷ waarmee sinds 2012 de stand van zaken in de sport wordt gevolgd. De bestaande vraagstelling is niet ideaal, aangezien er niet uit is op te maken of iemand zelf of als getuige ongewenst gedrag meemaakte. Daarnaast is onduidelijk in welke rol (bijvoorbeeld als sporter of toeschouwer) mensen wangedrag in de sport meemaakten (Reitsma et al., n.d.).

Er is daarom een nieuwe vraagstelling ontwikkeld en getest via het Nationaal Sportonderzoek. Daarbij is zowel de oude als de nieuwe vraagstelling uitgezet, om zo een vergelijking te kunnen maken tussen beide manieren van bevragen. Dit leverde een aantal nieuwe inzichten op (Cremers et al., 2023):

- Uit de nieuwe vraagstelling blijkt dat 24 procent van de sporters en bezoekers van sportwedstrijden het afgelopen jaar wangedrag heeft meegemaakt als slachtoffer. 23 procent maakte dit (ook) mee als getuige. Het totale percentage dat wangedrag meemaakte is in de nieuwe vraagstelling 29 procent. Dit is vergelijkbaar met het totaal in de oude vraagstelling (28%). Wel geven veel minder respondenten aan het niet te weten of het niet te willen zeggen (3% vs. 10%). De nieuwe vraagstelling lijkt dus duidelijker te zijn.
- De nieuwe vraagstelling biedt ook meer zicht op de rol waarin mensen wangedrag in de sport meemaken: 14 procent van de sporters maakte in de afgelopen twaalf maanden wangedrag als slachtoffer of getuige mee tijdens het sporten. Onder bezoekers van sportwedstrijden was dit ook 14 procent.
- Van alle wangedragingen waar mensen zelf slachtoffer van waren, was dit bij 44 procent in de rol van sporter, in een kwart van de gevallen als toeschouwer (24%), en bij 15 procent in de rol van functionaris. De overige 14 procent was in een andere of onbekende rol.
- Meer dan de helft van de respondenten die zelf slachtoffer van wangedrag zijn geweest, ervaarde dit als redelijk, behoorlijk of zeer ingrijpend (55%). Bij twee op de drie meegemaakte wangedragingen is deze ervaring van invloed geweest op het sportgedrag.

Getuigenissen van wangedrag kunnen een waardevolle toevoeging zijn, maar vertroebelen ook het beeld van het meemaken van wangedrag in de sport. Om die reden vraagt de nieuwe vraagstelling van de kernindicator wangedrag (via de vrijetijdsomnibus) uitsluitend naar zelf meegemaakt wangedrag. Bij de meting in 2022 is de oude vraagstelling meegenomen, om zicht te houden op een eventuele trendbreuk door de nieuwe vraagstelling. Dit wordt ook bij de meting in 2025 gedaan.

Uitgaande van de oude vraagstelling zien we dat de mate van wangedrag in 2022 weer op vergelijkbaar niveau is met de laatste meting voor corona (2018; beide 28%). Dit betekent een stijging ten opzichte van de meting in 2020 (23%). Toen was

⁷ Zie www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren

waarschijnlijk sprake was van een sterke daling vanwege coronabeperkingen voor sportdeelname en -bezoek.⁸

Veilig voelen

Ook de kernindicator 'Veilig voelen op en rond sportwedstrijden' wordt sinds 2012 gevolgd. In 2022 voelde 82 procent van de sporters of bezoekers vanaf 12 jaar en ouder zich veilig rondom sportwedstrijden. Dit is vergelijkbaar met 2020. Tussen 2012 en 2022 is er sprake van een stijgende trend van het percentage Nederlanders dat zich veilig voelt tijdens en rondom sportwedstrijden.

Maar ook de kernindicator 'veilig voelen' is beperkt in de mate waarin deze iets zegt over verschillende sportcontexten. Daarom wordt op dit moment een alternatieve vraagstelling ontwikkeld, die net als de nieuwe vraagstelling wangedrag meer inzicht geeft in de veiligheidsgevoelens op verschillende plekken en in verschillende rollen in de sport.

Relevante recente studies en monitors

● Monitoring sportief wedstrijdgedrag

Sinds 2017 leggen we het wedstrijdgedrag van spelers in Nederlandse teamsporten systematisch vastgelegd via de SportklimaatApp. Met deze app wordt door observanten het wedstrijdgedrag bij meerdere typen sport geregistreerd⁹. In 2023 ging de aandacht uit naar twee seniorenteamsporten: voetbal en hockey.

- In 2023 waren negen op de tien geregistreerde gedragingen van amateurvoetballers en -hockeys positief. Het aantal wedstrijden met excessieve gedragingen, zoals duwen en trekken, is gedaald van twee op de drie wedstrijden in 2017 naar ongeveer één op de drie in 2023.
- Wedstrijden met vooraf verwachte spanning, zoals derby's, werden minder vaak als sportief beoordeeld, met meer excessieve en ongewenste gedragingen en een hogere frequentie van partijdig fluiten door scheidsrechters.
- Het gedrag van toeschouwers werd in zeven op de acht wedstrijden als (uitsluitend) positief beoordeeld, een verbetering sinds de coronapandemie, met name bij voetbal. Bij hockey beoordelen observanten ieder jaar het gedrag van toeschouwers in ongeveer de helft van de wedstrijden als (uitsluitend) positief. Dat is hoger dan bij voetbalwedstrijden.
- Observanten beoordeelden de scheidsrechter bij ruim negen op de tien wedstrijden als onpartijdig. Toch vond bij meer dan de helft van de wedstrijden ongewenst gedrag tegen de scheidsrechter plaats, meestal op een paar momenten in de wedstrijd. Dit staat in contrast met het gegeven dat gedragingen van spelers, begeleiding en toeschouwers veelal positief worden beoordeeld.

⁸ Zie www.sportenbewegeningcijfers.nl/kernindicatoren/sportklimaat-veilig-voelen

⁹ Voor uitleg over de SportklimaatApp zie:

<https://www.mulierinstituut.nl/onderzoekstemas/sportcultuur/sportief-wedstrijdgedrag/>

● Discriminatie en racisme

De thema's discriminatie en racisme waren in SAI onderdeel van het thema Positieve sportcultuur. In SAII zijn deze onderdeel van inclusief sporten en bewegen en bespreken we ze dus ook onder dit thema in de voorjaarsrapportage van 2025.

Daarvoor gebruiken we onder meer de uitkomsten van lopende onderzoeken in het kader van het antidiscriminatieplan in het voetbal ('Ons Voetbal Is Van Iedereen'), de uitbreiding van dit programma naar andere takken van sport ('Onze Club Is Van Iedereen')¹⁰ en het onderzoek Verkenning Discriminatie en Racisme in Sport en Cultuur in opdracht van de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme¹¹.

3.3 Werkafspraken (activiteiten)

In het Werkplan Sportakkoord II staan voor het thema Sociaal veilige sport in totaal veertien werkafspraken. Bij nadere beschouwing blijken dit niet allemaal werkafspraken te zijn in de betekenis van activiteiten die de vier partners van SAII hebben afgesproken en die erop zijn gericht om de beoogde verandering bij intermediaire partners (zoals gemeenten, bonden, brancheorganisaties en sportaanbieders) te realiseren.

Een aantal van de werkafspraken heeft betrekking op acties of maatregelen van bijvoorbeeld gemeenten of bonden. Deze nemen we daarom in onderstaande overzichten niet mee. Deze punten komen terug in de volgende paragraaf. Ze kunnen immers worden gezien als opbrengsten die indicatief zijn voor verandering bij intermediaire partners.

Eén werkafpraak kwam in bijna dezelfde vorm bij beide opgaven voor. Ook deze dubbeling hebben we uit het overzicht weggelaten. De ondersteuning die NOC*NSF biedt aan sportverenigingen om te voldoen aan de basiseisen valt deels onder Opgave 7 (Kwaliteit kader in de sport verhogen) van het Thema Vitale aanbieders. De stand van zaken is daarom daar te vinden.

Tabel 3.1 en 3.2 geven een overzicht van de stand van zaken van de uitvoering van de werkafspraken van respectievelijk Opgave 5 (Waarborgen en bespreekbaar maken van sociaal veilig sport) en Opgave 6 (Versterken keten voor sociale veiligheid).

¹⁰ Zie Cremers et al., 2024 (verschijnt binnenkort)

¹¹ Zie <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27784/verkenning-discriminatie-en-racisme-in-sport-en-cultuur/>

Tabel 3.1**Werkafspraken Opgave 5: Waarborgen en bespreekbaar maken van sociaal veilige sport**

Werkafpraak	Stand van zaken (per 01-05-2024)	Status
Voor het maken en uitvoeren van een strategie op sociale veiligheid krijgen sportbonden extra middelen ter beschikking.	20 sportbonden hebben in 2023 een integriteitsplan ontwikkeld.	Lopend
Aanbieden van bijscholingen 'herkennen en voorkomen grensoverschrijdend gedrag' en opleidingen voor vertrouwenscontactpersonen (VCP) door Academie voor Sportkader (ASK).	Daar is tot op heden beperkt gebruik van gemaakt, een deel van budget wordt herzien om meer VCP-opleidingen mogelijk te maken	Lopend
Aanstelling en inzet van integriteitsmanagers ter ondersteuning van sportbonden, TeamNL-centrasportbonden en in 2024 is dit uitgebreid naar 10 en brancheverenigingen	In 2023 zijn er 8 integriteitsmanagers ingezet bij 20 managers bij 35 sportbonden. Vanuit POS is er één integriteitsmanager aangesteld bij 16 brancheorganisaties en 3 partners.	Lopend
Ontwikkelen van een monitoringstool voor gemeenten om inzicht in de voortgang te krijgen op de invoering van de basiseisen bij sportaanbieders	Monitortool voor gemeenten is ontwikkeld en in werking. Ondernemende Sportaanbieders zijn nog niet meegenomen. Inzicht in alle sportaanbieders is daarom nu nog niet mogelijk. Besproken wordt of in de tool ook ondernemende sportaanbieders meegenomen kunnen worden.	Deels voltooid
Ontwikkeling en inzet van campagnemateriaal over sociale veiligheid	NOC*NSF had eerder hier al een campagne op ontwikkeld en ingezet (de 4 V's, vanuit NOC*NSF en VSG). Dit liep al voor Sportakkoord. 13.500 Promopakketten worden begin juni verstuurd naar verenigingen van deelnemende sportbonden. Er wordt onderzocht op welke manier NOC*NSF en POS op dit onderwerp samen kunnen werken.	Deels voltooid
Ondersteunen van sportaanbieders bij het invoeren van de basiseisen en verbeteren van de sociale veiligheid	Er wordt gewerkt aan het actualiseren en vereenvoudigen van de e-learning 'Een beetje opvoeder' en aan het actualiseren van de gedragscodes, waarbij ook bekeken wordt hoe de vindbaarheid van de codes kan worden verbeterd. Ook is een e-learning voor clubkadercoaches en andere clubondersteuners over sociale veiligheid in de sport ontwikkeld.	Lopend

Bron: themawerkgroep Sociale veiligheid in de sport.

Tabel 3.2**Werkafspraken Opgave 6: Versterken van de keten voor sociale veiligheid (incl. extra ondersteunende infrastructuur rondom sociale veiligheid)**

Werkafspraken	Stand van zaken (per 01-05-2024)	Status
Vertrouwenscontactpersonen (VCP) worden opgeleid	In 2023 zijn 1000 opleidingen tot VCP uitgezet. Inmiddels zijn er 1.484 VCP's bij clubs opgeleid. Profiel van VCP-vereniging is aangescherpt en de opleiding is geactualiseerd (dit is specifiek voor leden van NOC*NSF).	Lopend
Er wordt gewerkt aan een onafhankelijk integriteitscentrum, in eerste instantie als meldpunt en kenniscentrum voor (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, matchfixing en doping in de sport	Is in ontwikkeling.	Lopend
Er wordt gewerkt aan de professionalisering van het Instituut Sportrechtspraak	Veel acties gerealiseerd en nog lopend.	Lopend
POS biedt ondersteuning aan brancheorganisaties om ervoor te zorgen dat aangesloten ondernemende sportaanbieders voldoen aan de basiseisen	Per branche is de huidige stand van zaken qua aanwezigheid van basiseisen in kaart gebracht. Per brancheorganisatie zijn de te nemen stappen om te voldoen aan alle basiseisen in een stappenplan uitgewerkt. In juni wordt gestart met een pilot bij een brancheorganisatie voor de invoering van de basiseisen. De uitrol bij andere brancheorganisaties volgt in 2025.	Lopend

Bron: themawerkgroep Sociale veiligheid in de sport.

Dit overzicht laat zien dat er volop wordt gewerkt aan het uitvoeren van de werkafspraken. Zelfs al voor SAI had NOC*NSF al actie ondernomen om een campagne op te zetten gericht op het onder de aandacht brengen van de vier V's. POS en de brancheorganisaties bereiden zich voor om hierop aan te haken. Integriteitsmanagers zijn inmiddels aan de slag bij een twintigtal bonden en zestien brancheorganisaties.

3.4 Voortgang

De voortgangsindicatoren aan de hand waarvan we kunnen volgen in hoeverre veranderingen bij intermediaire partners plaatsvinden zijn overwegend kwalitatief van aard, maar sommige kennen ook een kwantitatief element.

Omdat dit de eerste rapportage is, kunnen we veelal nog niet aangeven in hoeverre we hier te maken hebben met een 'opbrengst' van het sportakkoord. In die gevallen kunnen uitkomsten worden gezien als een 'O-meting'. Hiervoor gebruiken we naast de CSP-vragenlijst ook de uitkomsten van andere recente monitors, zoals het verenigingspanel.

Ondersteuning vanuit lokale sportakkoorden

Voor de opgave waarborgen en bespreekbaar maken van sociaal veilige sport is er een voortgangsindicator die betrekking heeft op gemeenten: de gemeente stelt een actieplan op en informeert en ondersteunt clubs hierbij. Om te weten wat de stand van zaken is hebben we vragen hierover in de CSP-vragenlijst opgenomen.

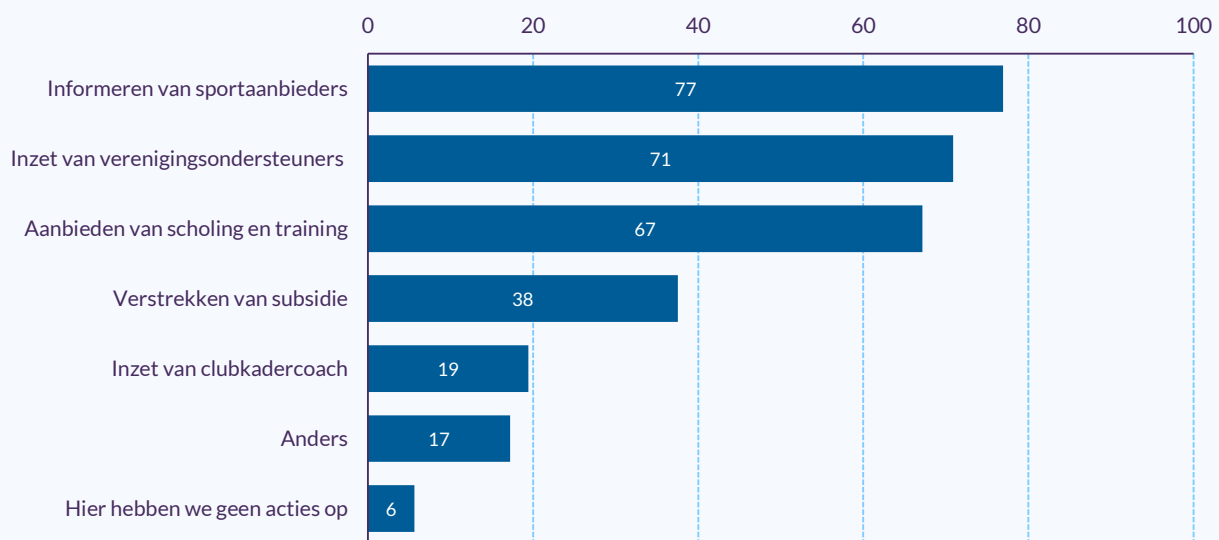
Bij de herijking van de lokale sportakkoorden zijn gemeenten gevraagd een plan van aanpak op te stellen om sociale veiligheid en integriteit op lokaal niveau te stimuleren en ondersteunen bij alle sportaanbieders waarmee de gemeente een relatie heeft. 15 procent van de gemeenten heeft een plan van aanpak sociaal veilige sport.

Grote gemeenten van 75.000 inwoners of meer hebben relatief vaker een plan van aanpak sociaal veilige sport. In een derde van de gemeenten is het plan van aanpak nog in ontwikkeling (30%). Drie op de tien (28%) hebben nog geen plan van aanpak, maar zijn wel van plan dit in de toekomst te maken. Een klein deel (6%) geeft aan niet van plan te zijn om een plan van aanpak te maken.

Figuur 3.1

Acties in gemeenten vanuit het lokale sportakkoord om ervoor te zorgen dat sportclubs de vier basiseisen toepassen

(in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=187)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), vragenlijst onder CSP's, maart 2024.

Gemeenten zetten vanuit het Sportakkoord acties in om ervoor te zorgen dat sportclubs de basiseisen sociaal veilige sport toepassen. Dat doen ze op grote schaal: het merendeel van de gemeenten informeert sportaanbieders (77%), zet verenigingsondersteuners in (71%) of biedt scholing en training aan (67%) (figuur

3.1). In vier op de tien gemeenten kunnen clubs ook subsidie krijgen om hieraan te werken (38%).

Aantal clubs dat aan basiseisen voldoet

Het streven is dat iedere vereniging aan de vier basiseisen voldoet. Uit onderzoek onder het MI verenigingspanel blijkt dat in 2022 (MI verenigingspanel, 2022):

- 44 procent van de verenigingen beleid heeft voor het aanvragen van VOG's. Dit is een stijging van 8 procentpunten ten opzichte van 2019 (36%).
- 71 procent van de verenigingen beschikt over gedragsregels, ten opzichte van 66 procent in 2019.
- 48 procent van de verenigingen beschikt over een VCP. In 2019 was dit 38 procent.

Daarmee voldoet een derde (34%) van alle verenigingen aan de eerste drie basiseisen. De vierde basiseis is later opgesteld en volgden we dus in 2022 nog niet. Naar verwachting beschikken we in de loop van 2024 over nieuwe cijfers over alle vier de basiseisen. Wel is bekend dat in 2023 20 procent meer VOG's via de regeling GratisVOG zijn aangevraagd dan in 2022.

3.5 Conclusie

Het thema sociale veiligheid heeft duidelijk aandacht binnen de sportsector. Via een campagne worden sportverenigingen geattendeerd op het belang ervan en worden ze aangespoord de basiseisen in te voeren. Ook binnen de ondernemende sport wordt dit nu opgepakt. Bestaande ondersteuningsinstrumenten, zoals de gratis e-learning, worden geactualiseerd en er wordt onderzocht hoe het bereik van deze instrumenten kan worden vergroot. Een flink aantal bonden en brancheorganisaties beschikt over een integriteitsmanager.

Gemeenten hebben een plan van aanpak sociaal veilige sport (15%), zijn daar mee bezig (30%) of gaan daar nog mee aan de slag (28%). Daarmee voldoet straks de overgrote meerderheid aan de subsidievoorwaarde dat gemeenten in samenspraak met de lokale kernteams in de periode 2023-2026 werken aan een plan van aanpak 'om sociale veiligheid en integriteit op lokaal niveau bij alle Sportaanbieders waarmee de gemeente een relatie heeft te stimuleren en ondersteunen¹²'. 6 procent van de gemeenten heeft geen plan van aanpak en zegt daar ook niet aan te gaan werken, waarmee ze dus formeel niet aan de subsidievoorwaarden voldoen.

Toekomstige monitors laten zien wat de inspanningen van de partners en de gemeenten opleveren. Het aantal verenigingen dat aan (drie van) de basiseisen voldoet, vertoont de laatste jaren al een stijgende lijn. Of deze zich (versneld) voortzet moet dus nog blijken. De toekomst zal ook uitwijzen in hoeverre de ondernemende sportaanbieders bereikt worden en werk maken van de vier basiseisen.

¹² Format herijking lokaal/regionaal sportakkoord (VSG).

Vitale sportaanbieders

In dit hoofdstuk beginnen we op basis van langetermijnindicatoren met het schetsen van een beeld van de algemene ontwikkelingen in de vitaliteit van sportaanbieders. Vervolgens beschrijven we de stand van zaken van de uitvoering van de werkafspraken, gevolgd door de voortgang op de beoogde veranderingen bij intermediaire partners.

4.1 Inleiding

Het thema Vitale sportaanbieders is gericht op het stimuleren van een sterk, veilig en toegankelijk sportaanbod voor iedereen. De speerpunten daarbij zijn: verbeteren van de kwaliteit van het (professioneel en vrijwillig) sportkader, voldoende uitvoeringscapaciteit en effectieve clubondersteuning.

Het streven is om met bestaande instrumenten en programma's sportaanbieders te versterken. Twee van de vier opgaven (zie onder) haken aan op de Human Capital Agenda, met het streven deze ook naar de lokale situatie te vertalen. Versterken van de kwaliteit van het sportkader raakt ook het thema sociaal veilige sport, zoals eerder aangegeven.

Door op deze wijze het organisatorische fundament van de sport te versterken (de 'orgware') hebben sportaanbieders voor een grotere groep mensen iets te bieden, waarmee het bereik wordt vergroot. Daarvoor is ook nodig dat sportaanbieders beter weten in te spelen op de behoeften van specifieke groepen mensen en hun sportaanbod verbreden.

Versterken van het fundament is dus een belangrijke voorwaarde voor vergroten van het bereik en beide zijn weer voorwaardelijk voor meer maatschappelijke betekenis.

Opgaven thema Vitale sportaanbieders

> Kwaliteit kader in de sport verhogen

De veranderopgaven¹³ en intermediaire partners (vet) die hierbij horen, zijn:

- **Gemeenten** stimuleren dat clubs beschikken over sportkader dat voldoet aan de basiseisen voor pedagogische en didactische kwaliteit en faciliteren ondersteuning aan clubs om de kwaliteit van het sportkader te vergroten.
- **Uitvoeringsorganisaties** bieden ondersteuning aan sportaanbieders om de kwaliteit van het sportkader te vergroten, onder andere via (bij)scholing en de inzet van clubkadercoaches.

¹³ De veranderopgaven beschrijven we hier slechts beknopt. Zie voor de volledige omschrijving het [Monitorplan SAIL](#).

- **Sportaanbieders** dragen er (op termijn) zorg voor dat het sporttechnisch kader voldoet aan de basiseisen voor pedagogische en didactische kwaliteit en werken samen met anderen aan het verbeteren van de kwaliteit van het sportkader.
- **Bonden en brancheorganisaties** stellen op basis van landelijke richtlijnen minimale kwaliteitseisen voor sportkader vast en stimuleren actief de toepassing hiervan bij de aangesloten clubs (bijv. via lidmaatschapsvoorwaarden of een licentiesysteem).

> **Effectieve clubondersteuning**

De veranderopgaven en intermediaire partners (vet) die hierbij horen, zijn:

- **Gemeenten** ontwikkelen in samenspraak met betrokken partijen een heldere visie op clubondersteuning en leggen dit vast in beleid en faciliteren generieke clubondersteuning
- **Uitvoeringsorganisaties** werken mee aan/richten een lokaal sportloket in en hebben zicht op de ondersteuningsbehoefte van clubs en koppelen deze aan passende ondersteuning.
- **Bonden en brancheorganisaties** werken mee aan het goed functioneren van de lokale sportloketten en richten zich bij de eigen clubondersteuning hoofdzakelijk op sportspecifieke zaken.

> **Versterken van de uitvoeringskracht**

De veranderopgaven en intermediaire partners (vet) die hierbij horen, zijn:

- **Gemeenten** hebben in het (sport)beleid aandacht voor vrijwilligers; stimuleren dat clubs vrijwilligersbeleid ontwikkelen en stimuleren de professionalisering van de sportsector, o.a. door gerichte inzet van de BRC-regeling.
- **Uitvoeringsorganisaties** ontwikkelen eigen personeelsbeleid; stimuleren loopbaanontwikkeling van sportprofessionals en ondersteunen clubs bij het ontwikkelen van vrijwilligers- en/of personeelsbeleid.
- **Sportaanbieders** dragen zorg voor een aantrekkelijk en veilig werkklimaat; ontwikkelen personeels- en/of vrijwilligersbeleid en stimuleren loopbaanontwikkeling.
- **Bonden en brancheorganisaties** ontwikkelen eigen personeelsbeleid; stimuleren loopbaanontwikkeling van sportprofessionals in dienst bij de bond/brancheorganisaties en stimuleren dat clubs vrijwilligers- en/of personeelsbeleid ontwikkelen.

> **Verbeteren van de match tussen vraag en aanbod op hyperlokaal niveau**

In samenspraak met de partners hebben we besloten om voor deze opgave geen aparte veranderopgave en voortgangsindicatoren op te stellen, omdat deze al zijn meegenomen bij opgaven 2 en 12.

4.2 Stand van zaken

Hoe het in het algemeen met de 'vitaliteit' van sportverenigingen is gesteld, kunnen we schetsen aan de hand van relevante langetermijnindicatoren¹⁴. Wel beschikken we vrijwel alleen over gegevens over sportverenigingen, met name via de

¹⁴ Met medewerking van Janine van Kalmthout.

verenigingsmonitor. Op de 'vitaliteit' van ondernemende sportaanbieders hebben we veel minder zicht.

Kernindicator 'tevredenheid sport- en beweegaanbod'

De kernindicator 'tevredenheid sport- en beweegaanbod' wordt sinds 2012 gevolgd. In 2022 was 83 procent van de Nederlanders van 12 jaar en ouder (zeer) tevreden met de mogelijkheden om te sporten en te bewegen in hun woonomgeving.¹⁵ Dit beeld komt overeen met eerdere metingen.

Vitaliteit sportverenigingen

Om de 'vitaliteit' van sportverenigingen aan te kunnen geven maken we gebruik van de 'vitaliteitsindex' (zie kader).

Vitaliteitsindex

In de vitaliteitsindex onderscheiden we vier segmenten van verenigingen op basis van hun score op de dimensies organisatiekracht en maatschappelijke oriëntatie:

- Vitale verenigingen zijn goed in staat hun sportaanbod te organiseren (organisatiekrachtig) en zijn daarbij breed maatschappelijk georiënteerd.
- Krachtige verenigingen hebben voldoende organisatiekracht, maar zijn (nog) nauwelijks maatschappelijk georiënteerd.
- Maatschappelijke verenigingen vervullen in de omgeving een bredere maatschappelijke functie, maar de organisatie van de club verdient nog aandacht.
- Kwetsbare verenigingen hebben een minder krachtige organisatie en nauwelijks oog voor een bredere maatschappelijke functie.

In 2023 kunnen we een kwart van de sportverenigingen (24%) op basis van de vitaliteitsindex als een vitale vereniging beschouwen en drie op tien als kwetsbaar (30%) ([figuur 4.1](#)). Een op de tien verenigingen valt in het segment maatschappelijke vereniging (9%) en bijna twee vijfde is te beschouwen als een (organisatie)krachtige vereniging (37%) (Van Kalmthout & Hoeijmakers, 2023).

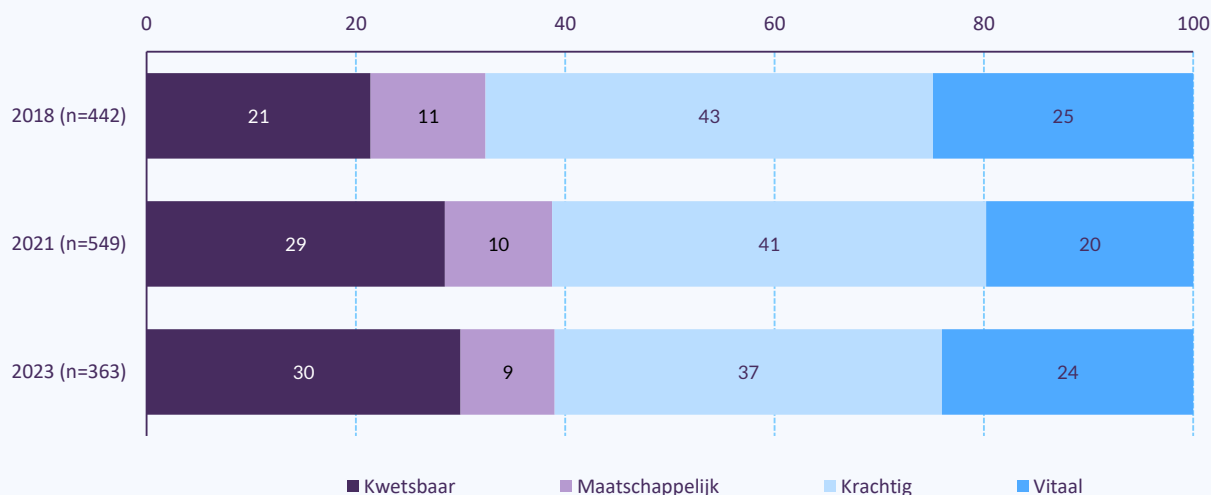
Het aandeel kwetsbare verenigingen is gestegen (van 21% in 2018 naar 30% in 2023). Het aandeel vitale verenigingen is ten opzichte van 2018 ongeveer gelijk gebleven, met tussendoor een daling in coronatijd.

¹⁵ CBS, Vrijtijdsomnibus (VTO) (sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren).

Figuur 4.1

Ontwikkeling vitaliteit sportverenigingen in Nederland tussen 2018 en 2023

(in procenten)

Bron: Mulier instituut, MI Verenigingspanel winter 2018/2019, februari 2021 en februari/maart 2023.

● **Organisatiekracht**

De index organisatiekracht staat voor de mate waarin verenigingen in staat zijn hun sport aan te bieden aan hun huidige en potentiële leden. In 2023 zijn zes op de tien verenigingen daar 'voldoende' of 'goed' toe in staat (60%). Vier op de tien sportverenigingen scoren 'onvoldoende' of 'matig'.

De organisatiekracht van sportverenigingen is tussen 2018 en 2023 iets verslechterd. Het aandeel verenigingen dat 'matig' of 'onvoldoende' scoort is licht toegenomen (van 33% naar 39%). Hoewel dit aandeel in de afgelopen twee jaar (2021-2023) ongeveer gelijk is gebleven, is het positief dat het aandeel verenigingen dat 'goed' scoort, in dezelfde periode weer licht is gestegen.

De index organisatiekracht bestaat uit vijf criteria: leden, kader, accommodatie, financiën en beleid. Verenigingen scoren in 2023 het hoogst op het criterium leden (70% voldoende of goed). Beleid (47% onvoldoende of matig) en kader (46% onvoldoende of matig) zijn het vaakst problematisch.

● **Maatschappelijke oriëntatie**

De index maatschappelijke oriëntatie geeft meer inzicht in de bredere maatschappelijke oriëntatie van sportverenigingen buiten regulier sportaanbod. Deze index bestaat uit twee criteria: maatschappelijke activiteit en maatschappelijke intentie. Maatschappelijke activiteit staat voor de mate waarin verenigingen actief

een maatschappelijke rol vervullen. Maatschappelijke intentie staat voor de houding van verenigingen ten opzichte van een actieve bredere maatschappelijke rol.

In 2023 is een derde van de verenigingen (37%) maatschappelijk actief en staat een kwart (27%) open voor een (meer) maatschappelijke functie. Tussen 2018 en 2023 is de maatschappelijke oriëntatie van sportverenigingen nauwelijks veranderd, ondanks een daling in 2021 (coronaperiode) (36% vs. 34% voldoende of goed).

● **Omvang vrijwillig kader**

In 2023:

- geeft drie kwart van de sportverenigingen aan dat ze over voldoende vrijwilligers beschikken (78%);
- beschikt de helft van de verenigingen over voldoende trainers¹⁶;
- heeft ruim een kwart van de verenigingen een tekort aan trainers (28%);
- geeft een derde van de verenigingen met trainers aan dat ze genoeg opgeleide, gekwalificeerde trainers hebben (35%);
- heeft een derde maar net genoeg gekwalificeerde trainers (32%) en een derde te weinig¹⁷.

Tussen 2018 en 2023 is het aantal verenigingen dat aangaf over voldoende vrijwilligers te beschikken enigszins afgenomen (van 82% naar 78%). Het aandeel verenigingen dat aangeeft over voldoende trainers te beschikken is de afgelopen vijf jaar afgenomen (van 59% naar 50%).

Ook hebben in 2023 minder verenigingen genoeg gekwalificeerde trainers dan in 2018. In 2018 beschikte 48 procent van de verenigingen met trainers over voldoende gekwalificeerde trainers. In 2023 was dat gedaald tot 36 procent.

● **Samenwerkingen van sportverenigingen**

In 2023:

- werken ruim acht op de tien verenigingen samen met een of meer organisaties (86%);
- werkt 53 procent samen met andere sportvereniging(en);
- werkt 4 procent samen met een sportschool/fitnesscentrum;
- werkt 35 procent samen met onderwijs (basisonderwijs, voortgezet onderwijs, mbo, hbo of speciaal onderwijs);
- werkt 13 procent samen met buurt-/wijk-/welzijnsorganisaties (buurthuis, buurt(sport)werk, buurtverenigingen, wijk- of dorpsraad);
- geeft 62 procent aan samen te werken met de gemeente¹⁸.

Tussen 2018 en 2023 zijn verenigingen iets meer gaan samenwerken met de gemeenten (57% vs. 62%) en iets minder met andere sportverenigingen (58% vs. 53%). Ook de samenwerking met het onderwijs, de buurt/wijk/welzijnsorganisaties en sportschool/fitnes lijkt licht te zijn afgenomen.

¹⁶ Hiermee bedoelen we ook: instructeurs, docenten, leraren of begeleiders.

¹⁷ Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel februari/maart 2023.

¹⁸ Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel februari/maart 2023.

● Open sportverenigingen

Een open club is een sportvereniging waar leden, regelmatige bezoekers en buurtbewoners elkaar ontmoeten, samenkomen en kunnen sporten, met als doel dat zij bij de vereniging betrokken raken en blijven. Om dit te kunnen meten is een index 'Open Club' ontwikkeld. Binnen de index worden vier dimensies onderscheiden: Open cultuur, Ondernemerszin, Vraaggericht en Samenwerking. De vier dimensies maken samen de index 'Open club'.

- Begin 2023 is de helft van de verenigingen (48%) te typeren als 'niet of nauwelijks open'. Een derde (36%) van de verenigingen is enigszins een open club en 16 procent is 'grotendeels' open.
- Verenigingen scoren het hoogst op de dimensies Samenwerking (zoeken naar samenwerking en verbinding met derden) (38% grotendeels of vergaand) en Vraaggericht (actief op zoek naar vragen, behoeften van leden, betrokkenen en omgeving) (31% grotendeels of vergaand).
- Ondernemerszin en Open cultuur zijn bij verenigingen vaak niet of nauwelijks aan de orde (respectievelijk 65% en 55% niet of nauwelijks aan de orde).¹⁹

Ten opzichte van 2018 zijn er nauwelijks veranderingen in de mate van waarin clubs open zijn. Het lijkt eerder iets te zijn afgenomen dan toegenomen. In 2018 was 44 procent van de verenigingen te typeren als 'niet of nauwelijks open'. In 2023 was dit 48 procent. 'Grotendeels open' was in 2018 14 procent en in 2023 16 procent.

Relevante recente studies (en monitors)

Het Mulier Instituut voerde twee kwalitatieve studies uit die meer ingaan op de uitdagingen waar verenigingen voor staan en wat dat betekent voor de organisatie van de vereniging en verenigingsondersteuning (Stuij et al., 2023; Van Kalmthout et al., 2023).

In 2023 is het aandeel sportverenigingen dat de toekomst van de vereniging negatief inziet verder toegenomen ten opzichte van eerdere jaren. In 2023 ziet één op de zes sportverenigingen (16%) de toekomst van de vereniging (zeer) somber in. Bijna de helft (47%) ziet hun toekomst niet positief, maar ook niet somber in. Ongeveer vier op de tien (37%) zijn optimistisch over de toekomst.

De grootste uitdagingen voor de verenigingen zijn: ontwikkelingen in het ledenbestand, de ontwikkeling van het aantal vrijwilligers, de ontwikkeling van de financiën (ook energielasten) en omgang met wet- en regelgeving.

Hoewel het per vereniging verschilt welke uitdagingen samenkomen, en deels wat de achterliggende oorzaken zijn, is een duidelijk spanningsveld zichtbaar tussen de gevraagde vaardigheden om een vereniging te 'managen' en de (beperkte) hoeveelheid leden die (tijdrovende en/of verantwoordelijke) bestuursfuncties op zich nemen.

¹⁹ Ibid.

Het kwalitatieve onderzoek laat zien dat er sprake kan zijn van een positieve of juist een negatieve spiraal: bij verenigingen waar de organisatie in de basis goed draait, kunnen nieuwe bestuursleden makkelijker instappen en is meer ruimte om met (andere) uitdagingen – waaronder het vele achterliggende uitzoek- en regelwerk – om te gaan en 'proactief' in te springen op maatschappelijke trends.

Bij verenigingen waar de basis minder stevig is, bijvoorbeeld door een onderbezet bestuur, blijven zaken vaker liggen en kost het veel meer tijd en (deels negatieve) energie van de zittende bestuurders. Zij ervaren op meer onderwerpen (grotere) problemen dan de andere verenigingen.

Dit maakt verenigingen kwetsbaarder of minder kwetsbaar als het om hun voortbestaan gaat. Dit daagt eraan bij dat de ongelijkheden tussen sportverenigingen toenemen.

Verenigingen zijn zeer divers, bijvoorbeeld in hun organisatie en type sport, en de uitdagingen verschillen per vereniging. Ook de ondersteuningsbehoeften zijn zeer divers. De geboden ondersteuning op welk onderwerp dan ook moet passen bij een vereniging. Dat vraagt om een gesprek met een vereniging over waar specifiek behoefte aan is en hoe dat, soms op maat, soms generiek, kan worden ingevuld.

4.3 Werkafspraken (activiteiten)

Het Werkplan Sportakkoord II bevat voor het thema Vitale sportaanbieders 26 werkafspraken. Ook bij dit thema gaat het bij nadere beschouwing niet allemaal om activiteiten van de vier partners gericht op het realiseren van de beoogde verandering bij intermediaire partners. Ook hier hebben de werkafspraken soms betrekking op acties of maatregelen van bijvoorbeeld gemeenten of bonden. Deze laten we daarom in onderstaande overzichten buiten beschouwing en komen aan bod in de volgende paragraaf.

De tabellen 4.1 tot en met 4.4 geven een overzicht van de stand van zaken van de uitvoering van de werkafspraken van achtereenvolgens Opgave 7 (Kwaliteit kader in de sport verhogen), Opgave 8 (Effectieve clubondersteuning), Opgave 9 (versterken van de uitvoeringskracht) en Opgave 10 (Verbeteren match tussen vraag en aanbod).

Tabel 4.1**Werkafspraken Opgave 7: Kwaliteit kader in de sport verhogen**

Werkafspraken	Stand van zaken (per 01-05-2024)	Status
Via 25 pilots op het niveau van clubs, gemeenten en bonden/ brancheorganisaties krijgen we beter beeld van de mogelijkheden voor effectieve implementatie van het hanteren van een minimale basiskwalificatie voor sportkader. De opbrengst van deze pilots geeft input voor landelijke opschaling in 2025/2026.	Met 10 sportbonden wordt besproken hoe de basisbekwaamheid van trainers/coaches goed geregistreerd kan worden. Bekeken wordt hoe de methode van registratie van o.a. Gymnastiek Unie, Judo Bond Nederland en NL Actief gebruikt kan worden door andere sportbonden. Sportbonden registreren zelf voor opleidingen met diploma's; deze staan op naam en club. Deelnemers aan workshops waarin basis pedagogische en didactische vaardigheden worden aangeleerd worden ook geregistreerd. Ook registreren we de deelnemer van de e-learning 'Een beetje opvoeder'.	Lopend
Er worden diverse ondersteuningsmogelijkheden aangeboden, zoals professionele procesbegeleiders vanuit het sportprofessionalsnetwerk (SPN), om sportaanbieders te begeleiden bij het voldoen aan de minimale kwaliteitseisen.	Sinds de start van Sportakkoord II in 2023 zijn 130 inspiratiesessies gehouden en 100 begeleidingstrajecten gestart om clubs te helpen om te voldoen aan de minimale kwaliteitseisen	Lopend
Er wordt extra begeleiding aangeboden om bonden en POS-leden te ondersteunen bij implementatie van opleidingsmateriaal. Daarnaast worden modules op trainersniveau 3 ontsloten die gemeenten en sportbonden kunnen gebruiken op het gebied van pedagogiek, didactiek en motoriek.	19 sportbonden en brancheorganisaties zijn/worden begeleid. Vier hebben een intake gepland.	Lopend
Om versnippering tegen te gaan, hoge uitstroom te voorkomen en loopbaanperspectief te bieden, wordt vanuit de Human Capital Agenda komende jaren toegewerkt naar één functiehuis voor de sportsector. Op weg naar de ontwikkeling van dit functiehuis werkt de HCA-tafel aan een toolkit professionalisering en wordt een CAO vergelijking uitgevoerd.	Op dit moment werkt de HCA-tafel Sport aan een opdrachtformulering hoe op basis het eerste rapport over functie- en opleidingsprofielen in de sport één functiehuis voor de sport tot stand gebracht kan worden. Daarnaast is ook een CAO-vergelijking uitgevoerd waarin voor enkele beroepen nadrukkelijk aandacht was (o.a. zwemdocent).	Lopend
We gaan verkennen hoe de Human Capital Agenda vertaald kan worden naar activiteiten die bijdragen aan kwaliteit.	In de eerste helft van 2024 is gewerkt aan verbinding van de HCA-sport aan de HCA van diverse andere beleidsterreinen (waaronder kinderopvang, zorg en sociaal domein). Daarnaast wordt gezocht naar een nieuwe voorzitter die de HCA-sport o.a. nadrukkelijker extern gaat vertegenwoordigen.	Lopend

De Sportsector wordt verbonden aan het programma Maatschappelijke Diensttijd (MDT). NOC*NSF faciliteert twee kwartiermakers die zoveel mogelijk gemeenten en sport beter te verbinden. Dit gebeurt bij stimuleren om MDT op te nemen in de lokale sportakkoorden en preventieakkoorden en voor kennisuitwisseling te zorgen.	Bij NOC*NSF zijn twee kwartiermakers actief op het versterken en vergroten van MDT in de sportsector. Deze zijn aan de slag gegaan om MDT verschillende typen organisaties die (onder andere) actief zijn in de sport, zoals gemeenten, sportserviceorganisaties, sportbonden, fondsen, stichtingen en verenigingen. De kwartiermakers hebben inmiddels vijf netwerken opgezet. Op dit moment is MDT in 37 lokale sportakkoorden genoemd als uitvoeringsinstrument.	Lopend
--	---	--------

Bron: Themawerkgroep Vitale sportaanbieders.

Tabel 4.2
Werkafspraken Opgave 8: Effectieve clubondersteuning

Werkafspraken	Stand van zaken (per 01-05-2024)	Status
In alle 27 VSG regio's worden adviseurs lokale sport en procesbegeleiders ingezet om sport- en beweegloketten en sportplatforms bij alle gemeenten te realiseren.	20 adviseurs zijn ingezet verdeeld over de 27 regio's	Voltooid
We ontwikkelen landelijke kwaliteitscriteria voor clubondersteuning waar sportloketten lokaal aan moeten voldoen. Ook zetten we een landelijk coördinatiepunt op om de kwaliteitsontwikkeling en kwaliteitshandhaving van lokale loketten door te ontwikkelen en te borgen.	Het is opgericht. Er zijn werkafspraken over de uitvoering gemaakt en ondertekend. Er wordt verder gewerkt aan de kwaliteit van clubondersteuning, o.a. door procesbegeleiding, opleiding en peer-to-peer-ondersteuning.	Lopend
We begeleiden bonden en brancheorganisaties in het maken van afspraken over clubondersteuning. Dit gaat om afspraken over de verhouding tussen enerzijds sport-specifieke ondersteuning (behorende bij de sportbonden en brancheorganisaties) en anderzijds de generieke ondersteuning.	Voor sportbonden is een algemene set aan werkafspraken vastgesteld in het Bondsdirecteurenoverleg. Inmiddels maken 11 bonden hier een concretiseringsslag op.	Lopend
Er is extra budget voor sportbonden en ondernemers om clubs te informeren over het sport -en beweegloket.	In 2023 hebben 62 sportbonden hiervoor een aanvraag. Afhankelijk van de omvang van de sportbond is er een bijdrage toegekend. Doel hiervan is verbinding te maken tussen sportclubs en het lokale Sportakkoord, met specifieke aandacht voor sport en beweegloketen. In 2024 hebben nog eens 12 sportbonden een dergelijke aanvraag ingediend.	Lopend

We bouwen een online portal waar sportclubs via lokale clubondersteuners aanvragen kunnen doen voor benodigde ondersteuning.

Het portal is sinds 1 april 2023 operationeel en voorzien van een dashboard waarop is te zien waar welke ondersteuning plaatsvindt. Inmiddels hebben 3.333 sportaanbieders hier gebruik van gemaakt.

Bron: Themawerkgroep Vitale sportaanbieders.

Tabel 4.3
Werkafspraken Opgave 9: Versterking van de uitvoeringskracht

Werkafspraken	Stand van zaken (per 01-05-2024)	Status
Om het lokale netwerk van sportclubs te versterken, ondersteunen we aangesloten koepels zoals POS, NOC*NSF en sportbonden met extra mankracht. Dit om de lokale sportaanbieders te ondersteunen.	POS, NOC*NSF en sportbonden hebben subsidie gekregen voor extra mankracht om de lokale sportaanbieders te versterken.	Voltooid
Adviseurs lokale sport maken afspraken met clubondersteuners. Nationaal en lokaal wordt capaciteit ingezet om netwerken van sportaanbieders op te bouwen en te versterken.	De adviseurs lokale sport brengen twee keer per jaar in iedere VSG regio clubondersteuners bij elkaar.	Lopend
We stellen ondersteuningsbudget beschikbaar zodat sportaanbieders hun vrijwilligersmanagement kunnen versterken. Werving, inzet, begeleiding en waardering van vrijwilligers en betaalde mensen binnen de club (ook ondernemers) kan hierdoor beter wordt gecoördineerd.	277 sportverenigingen met 880 unieke deelnemers hebben een service gevolgd rondom het thema vrijwilligersmanagement.	Lopend
Op weg naar de ontwikkeling van één functiehuis werkt de HCA-tafel aan een toolkit professionalisering om HR beleid te stimuleren bij sportverenigingen en ondernemers,	De toolkit is ontwikkeld en op diverse wijze bij verschillende belanghebbenden onder de aandacht gebracht.	Voltooid
Er wordt een CAO vergelijking uitgevoerd.	Onbekend	

Bron: Themawerkgroep Vitale sportaanbieders.

Tabel 4.4**Werkafspraken Opgave 10: Verbeteren match tussen vraag en aanbod op hyperlokaal niveau**

Werkafspraken	Stand van zaken (per 01-05-2024)	Status
Sportaanbieders kunnen ondersteuning aanvragen (in de vorm van bijvoorbeeld procesbegeleiding) om het bewustzijn te vergroten over lokale behoeften en welke kansen dat biedt voor uitbreiding van het sportaanbod. Op basis daarvan wordt bestaand sportaanbod verbeterd en nieuw sportaanbod ontwikkeld om nieuwe doelgroepen te binden.	Op dit moment hebben 538 sportaanbieders ondersteuning aangevraagd om hun sportaanbod te verbeteren om nieuwe doelgroepen te binden. Dit betreft 4307 deelnemers.	Lopend
Sportbonden en POS krijgen extra ondersteuning, zodat ze sportaanbieders kunnen helpen om beter aan te sluiten bij het lokale sportakkoord en de lokale sport- en beweegloketten voor clubondersteuning, met als resultaat dat sportverenigingen en ondernemers beter in staat zijn gebruik te maken van de mogelijkheden van lokale samenwerking.	In 2023 hebben 62 sportbonden een aanvraag gedaan om hier invulling aan te geven. Afhankelijk van de omvang van de sportbond is er een bijdrage toegekend. In 2024 hebben nog eens 12 sportbonden een aanvraag ingediend.	Lopend
Sportbonden ontvangen subsidie om vernieuwend sportaanbod te ontwikkelen en implementeren bij sportclubs, zodat beter aangesloten kan worden op de veranderende behoefte van de sporter. Bijvoorbeeld door de opzet van flexibele competities, instroom en behoud van jeugdsporters en het flexibel aanbieden van sportaanbod gericht op specifieke doelgroepen op basis van hun ledenanalyse.	7 sportbonden hebben nieuw aanbod ontwikkeld en dat traject is afgesloten. Momenteel start een tweede tranche met sportbonden.	Lopend

Bron: Themawerkgroep Vitale sportaanbieders.

4.4 Voortgang

De voortgang op de beoogde veranderingen bij intermediaire partners (de ‘veranderopgaven’) beschrijven we in deze rapportage op kwantitatieve wijze. Eind van dit jaar volgt een meer kwalitatieve beschrijving van de ontwikkelingen. Aangezien dit de eerste meting is, kunnen we nog niet goed bepalen wat nu precies de ‘opbrengst’ is in vergelijking met eerdere momenten.

In deze paragraaf duiden we de veranderingen die plaatsvinden aan voor de voortgangsindicatoren die horen bij de opgaven Verhogen kwaliteit sportkader en Effectieve clubondersteuning. Hierbij is het voor twee intermediaire partijen van belang een verandering door te maken.

Zo moeten bonden en brancheorganisaties en de uitvoeringsorganisaties (en/of gemeenten) ervoor zorgen dat er lokale loketten voor clubondersteuning worden ingericht door middel van onderlinge samenwerking. En gemeenten (met of via de

uitvoeringsorganisatie) ondersteunen sportaanbieders bij het werken aan de pedagogisch en didactische kwaliteit van het sportkader.

Zie voor een volledig overzicht van de voortgangsindicatoren het Monitorplan Sportakkoord II.

Sportloketten

Een van de doelstellingen uit het Sportakkoord II is dat bij alle gemeenten lokale sportloketten operationeel worden. Zo'n loket is een plek waar sportaanbieders terecht kunnen met hun vragen. Van hieruit vindt lokale clubondersteuning plaats. De lokketten kunnen zowel lokaal, als regionaal (voor meerdere gemeenten) worden ingericht.

Vanuit het landelijk coördinatiepunt zijn er acht sport- en beweegloketten bij zestien gemeenten die voldoen aan de kwaliteitscriteria en zijn er twintig in oprichting (bij 54 gemeenten).²⁰

Buiten deze vanuit het sportakkoord (opnieuw) ingerichte lokketten die voldoen aan de richtlijnen, bestaat in veel gemeenten al een plek waar sportaanbieders voor ondersteuning terecht kunnen. Van de CSP's geeft twee vijfde aan dat er een lokaal sportloket in hun gemeente is (40%). Bij nog eens 8 procent is er een regionaal loket.

Grotere gemeenten en (zeer) sterk stedelijke gemeenten hebben relatief vaker een lokaal sportloket. Bij een kwart van de gemeenten wordt het loket nog opgezet of gaat het opgezet worden (26%). Slechts een klein deel van de gemeenten is niet van plan een lokaal of regionaal sportloket op te zetten (5%).

Lokaal sportplatform

Een andere afspraak uit SAIL is dat de gemeente onderzoekt of er de mogelijkheid is om een lokaal sportplatform in te richten. Zo'n sportplatform brengt de lokale sportaanbieders samen met het oog op samenwerking en belangenbehartiging, en vormt één aanspreekpunt voor en met de gemeente. Een vorm hiervan is een lokale sportraad. Speciaal voor ondernemende Sportaanbieders worden zogenoemde lokale/regionale 'POSkantoren' ingericht.

Er zijn op dit moment 122 sportplatforms en 15 POSkantoren actief. Daarnaast zijn er nog eens 60 POSkantoren in oprichting.

Een zelfde beeld komt naar voren uit de CSP-vragenlijst: iets meer dan een derde van de gemeenten heeft een dergelijk lokaal sportplatform ingericht (36%). Bij een vijfde wordt dit nog ingericht (22%). Opmerkelijk genoeg is 17 procent van de gemeenten niet van plan een lokaal sportplatform in te richten.

²⁰ Zie voor een overzicht <https://www.sportakkoord.nl/sport-en-beweegloket/landkaart/>

Inzet op verhogen kwaliteit sportkader

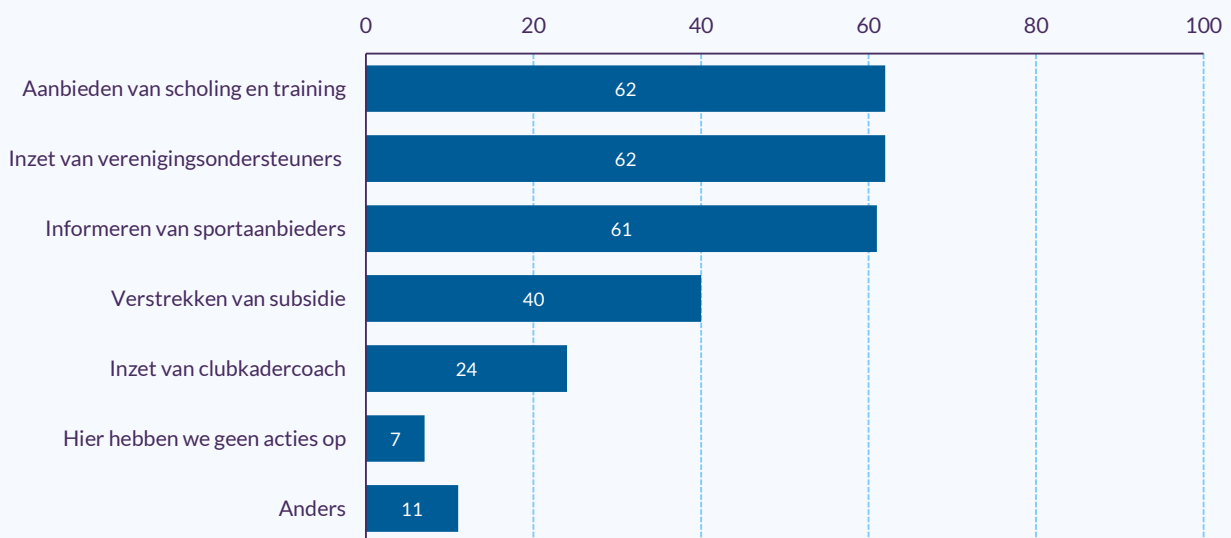
Vanuit het ondersteuningsaanbod voor sportclubs hebben 12.171 trainers-coaches en instructeurs van in totaal 1.315 clubs deelgenomen aan workshops waarin basis pedagogische en didactische vaardigheden worden aangeleerd. Ook hebben 1.600 mensen gebruik gemaakt van de e-learning 'Een beetje opvoeder'.

Ook vanuit lokale sportakkoorden wordt ingezet op het ondersteunen van sportaanbieders om de kwaliteit van het kader te verhogen. Om ondersteuning te bieden voor de pedagogische en didactische kwaliteit van het sportkader, worden vanuit het LSAll in twee derde van de gemeenten scholing en training aangeboden (62%), verenigingsondersteuners ingezet (62%) en sportaanbieders geïnformeerd (61%) (figuur 4.2).

Figuur 4.2

Acties in de gemeente vanuit het lokale sportakkoord om ondersteuning te bieden voor de pedagogische en didactische kwaliteit van het sportkader

(in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=187)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), vragenlijst onder CSP's, maart 2024.

4.5 Conclusie

Hoewel het beeld van de vitaliteit van sportverenigingen divers is, laat het wel zien dat er terechte zorgen zijn over de vitaliteit van veel clubs. Over de vitaliteit van ondernemende aanbieders valt helaas weinig te zeggen. Het is dus belangrijk om in de nabije toekomst deze kennislacune te vullen.

We zien dat er veel werk wordt gemaakt van het verbeteren van de clubondersteuning, door in te zetten op kwaliteit, maar ook door een betere

afstemming tussen diverse aanbieders. En door de toegankelijkheid te verbeteren via de lokale sportloketten.

Ook wordt stevig ingezet op de ontwikkeling van 'sportplatforms'. Een van de uitdagingen van SAll is om de ondernemende sportaanbieders beter aan te laten haken. De oprichting van lokale POSkantoren kan daarin een belangrijke stap zijn.

En terwijl hieraan wordt gewerkt, wordt op verschillende wijzen ondersteuning geboden aan sportclubs, onder andere om de pedagogische en didactische kwaliteit van het sportkader te verhogen. Doordat dit laatste een van de vier basiseisen voor Sociaal veilige sport is, geeft dit wellicht een extra impuls aan het verhogen van de kwaliteit van het sportkader.

In hoeverre dit alles effect heeft op de kwaliteit en beschikbaarheid (de 'uitvoeringskracht') van kader in de sport en de 'vitaliteit' van de sportclubs, zal de toekomst uitwijzen. Een belemmering daarbij is wel dat we vooral beschikken over data over sportverenigingen; over ondernemende sportaanbieders is veel minder bekend.

Ruimte voor sport

In dit hoofdstuk beginnen we op basis van langetermijnindicatoren met het schetsen van een beeld van de algemene ontwikkelingen op het thema ruimte voor sport. Vervolgens beschrijven we de stand van zaken van de uitvoering van de werkafspraken. Over de voortgang op de beoogde veranderingen bij intermediaire partners valt in dit stadium weinig te melden.

5.1 Inleiding

Het thema Ruimte voor sport gaat over de fysieke infrastructuur (de 'hardware') die nodig is om te kunnen sporten en bewegen. Zowel de officiële sportaccommodaties (sporthallen, velden, zwembaden, etc.), als de openbare ruimte (zoals parken, natuurgebieden, plassen en dergelijke).

In Nederland is ruimte een schaars goed; een efficiënte en multifunctionele inrichting en gebruik van de ruimte is dan ook van groot belang. Nederland is op zich goed voorzien van fysieke sport en beweegfaciliteiten, maar dat staat wel onder druk (van der Poel & Hoekman, 2023).

Aandachtspunten binnen dit thema zijn: betere spreiding, toegankelijkheid en bereikbaarheid van sportvoorzieningen; stimuleren van multifunctioneel gebruik van voorzieningen; en verbeteren van de 'beweegvriendelijkheid' van de openbare ruimte en natuurgebieden. Daarvoor is nodig dat sport en bewegen meer aandacht krijgt in ruimtelijke ordening en een verbinding wordt gemaakt met de Omgevingswet.

Het thema heeft vanzelfsprekend ook een link met de Routekaart Verduurzaming²¹ en raakt ook andere thema's van het sportakkoord, zoals de opgave 'vergroten van de praktische toegankelijkheid van sportvoorzieningen' van het thema Inclusie en diversiteit.

²¹ In SAI was 'duurzame infrastructuur' een van de zes thema's. Omdat de verduurzaming van sportvoorzieningen reeds loopt via Routekaart Verduurzaming, is duurzaamheid als aparte opgave uit SAI gehaald.

Opgaven thema Ruimte voor sport en bewegen

> **Betere toegankelijkheid en efficiënter gebruik van sportinfrastructuur**

De veranderopgaven²² en intermediaire partners (vet) die hierbij horen, zijn:

- **Gemeenten** ontwikkelen vanuit een visie op de brede maatschappelijke betekenis van sport en bewegen een integraal huisvestingsplan voor sport en bewegen; verankeren sport en bewegen in de Omgevingsvisie en stimuleren multifunctioneel gebruik sportvoorzieningen.
- **Bonden en brancheorganisaties** houden rekening met multifunctioneel en gedifferentieerd gebruik van sportaccommodaties en passen waar nodig hun spelregels en richtlijnen daarvoor aan.

> **Verdere versterking van een beweegvriendelijke leefomgeving**

De veranderopgaven en intermediaire partners (vet) die hierbij horen, zijn:

- **Gemeenten** hebben oog voor sport en bewegen bij de ontwikkeling en inrichting van de openbare ruimte; ontwikkelen richtlijnen voor beweeg-vriendelijke omgeving en passen deze toe bij projectontwikkeling en aanbestedingen en werken samen met de provincie, waterschappen, natuurbeheerders en buurgemeenten aan het beweegvriendelijk maken van natuur- en buitengebieden.
- **Natuurbeheerders en waterschappen** faciliteren sport en bewegen in buitengebieden, met oog voor het behoud van de natuur en werken samen met belanghebbende partijen (zoals provincie, gemeenten, ANWB, buitensportbonden) aan een goede spreiding en toegankelijkheid van sport en beweeg-voorzieningen in buitengebieden (zoals wandel-, fiets en ruiterspaden).
- **Provincies** hebben sport en bewegen integraal opgenomen in de Provinciale Omgevingsvisie; stimuleren intergemeentelijke samenwerking; brengen belanghebbende partijen bijeen voor het toegankelijk maken en beweegvriendelijk inrichten van buiten- en natuurgebieden en faciliteren innovatie en kennisontwikkeling m.b.t. sport en bewegen in de openbare ruimte.

5.2 Stand van zaken

De algemene stand van zaken bij de opgaven van het thema Ruimte voor sport kunnen we schetsen aan de hand van de langetermijnindicatoren²³. We geven hieronder kort de belangrijkste ontwikkelingen weer.

Betere toegankelijkheid en efficiënter gebruik van de sportinfrastructuur

Bestaande kernindicatoren zijn veelal gericht op de aanwezigheid van de sportmogelijkheden in de infrastructuur. De ontwikkelingen om de sportinfrastructuur efficiënter te gebruiken kunnen we weergeven met voortgangsindicatoren.

²² De veranderopgaven zijn hier slechts beknopt beschreven. Zie voor de volledige omschrijving het [Monitorplan SAIL](#).

²³ Met medewerking van Björn Schadenberg.

Een geschikte (kern)indicator voor het meten van de (sociaal)maatschappelijke waarde van de sportinfrastructuur ontbreekt. Efficiënter gebruik vatten we namelijk breder op dan enkel sportgebruik.

● **Kernindicator Sportaccommodaties**

De kernindicator Sportaccommodaties drukt de 'dichtheid' van sportaccommodaties uit. Dat wil zeggen: het voorzieningenniveau per 10.000 inwoners. Hierbij zijn verschillen in diversiteit (geschikt voor meer of minder verschillende sportdisciplines) en capaciteit (hoeveel mensen kunnen er tegelijkertijd sporten) verdisconteerd.

In 2023 bedroeg de dichtheid van sportaccommodaties in Nederland 21,7 per 10.000 inwoners. Dit was nagenoeg vergelijkbaar met voorgaande meetjaren.

Het voorzieningenniveau neemt toe als de bevolkingsdichtheid en -omvang afnemen. Ook in krimp- en anticipeerregio's is dit te zien: deze regio's scoren hoger dan de rest van Nederland.

● **Gemiddelde afstand tussen huis en sportaccommodatie**

Fitness, tennis, voetbal, een sporthal en een zwembad zijn voor de meeste Nederlanders binnen 2 kilometer te bereiken (over de weg). Voor korfbal, hockey en met name golf ligt dit anders: gemiddeld gaat het om minstens 4 kilometer. Nederlanders moeten gemiddeld de grootste afstand afleggen om in de omgeving te golfen (6,1 km).

● **Aantal hectares bodemgebruik voor sport**

Nederland heeft in 2017 ruim 36.000 hectare sportterrein. Dat is circa 15 procent (+14,6%) meer dan in 1996. In totaal beslaat sportterrein net iets meer dan 1 procent van het totale landoppervlak (1,1%). Het aantal inwoners van Nederland groeide in dezelfde periode minder hard dan het sportterrein, namelijk met ruim 10 procent (+10,2%). De oppervlakte aan sportterrein per inwoner is dus toegenomen.

● **Tevredenheid met sport- en beweegaanbod in de omgeving**

In 2022 was 83 procent van de Nederlanders van 12 jaar en ouder (zeer) tevreden met de mogelijkheden om te sporten en te bewegen in hun woonomgeving. Dit beeld komt overeen met cijfers uit eerdere meetjaren.

● **Bezettingsgraad van sportaccommodaties**

De afgelopen jaren zien we verschillende (nieuwe) initiatieven om het gebruik van sportaccommodaties te verbreden en te intensiveren. Toch zijn (leden van) sportverenigingen nog steeds de belangrijkste gebruikers.

Een hockeyveld wordt gemiddeld door 255 bondsleden bespeeld, een tennisbaan door 45 bondsleden en een voetbalveld door 155 bondsleden

Gemeentelijke sporthallen in Nederland worden op jaarbasis gemiddeld circa 2.000 uur gebruikt. De sporthallen worden 60 procent van de tijd ingezet voor sport.

De druk op accommodaties hangt samen met stedelijkheid en omvang van de gemeente: naarmate de stedelijkheid of omvang toeneemt, is over het algemeen de druk hoger.

● Relevante recente studies en monitors

Het Mulier Instituut heeft een kennis- en innovatiescan uitgevoerd naar hoe we effectiever en efficiënter gebruik kunnen maken van sportaccommodaties.

Om sportaccommodaties beter te benutten is aandacht nodig voor de combinatie van hardware, orgware en software. Daarbij gaat het om meer dan sportgebruik. Het vraagt ook aandacht voor het vergroten van de maatschappelijke functie en maatschappelijke waarde van een sportaccommodatie. Daarnaast zijn er innovaties die sportaccommodaties een duurzaamheidsfunctie kunnen geven door energieopwekking, waterberging en biodiversiteit (Hoekman & Schadenberg, 2023).

Het aantal geregistreerde sportparken, sporthallen en zwembaden is in 2023 vergelijkbaar of iets lager dan 2015. Omdat de bevolking groeit, daalt het aantal traditionele sportaccommodaties per 10.000 inwoners. De oorzaken daarvan verschillen tussen stedelijk en landelijk gebied. Dat is te lezen in de monitor Sportaccommodaties in Nederland 2023. Die biedt zicht op het landschap van sportaccommodaties in Nederland en de ontwikkelingen daarin vergeleken met 2016, toen een soortgelijk rapport verscheen (van der Poel & Hoekman, 2023).

Verdere versterking van een beweegvriendelijke leefomgeving

● Tevredenheid met sport en beweegmogelijkheden in de buurt

De Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO) berekenen we aan de hand van vier deelindicatoren: de aanwezigheid en bereikbaarheid van recreatief groen en blauw (=water), sportaccommodaties, sport- en speelplekken in de openbare ruimte en dagelijkse voorzieningen.

Nederland scoorde in 2022 gemiddeld 65 van de 100 punten. Dit is vijf punten hoger dan in 2020. Dat komt door aanpassingen aan de openbare ruimte en betere data over bijvoorbeeld sport- en speelplekken (Rauws & Noordzij, 2023). Het lijkt er dus op dat Nederland iets 'beweegvriendelijker' is geworden. Tussen de onderliggende indicatoren zijn kleine verschillen te zien. Zo scoren gemeenten met een hoge stedelijkheid gemiddeld hoger op de KBO. Dat komt doordat mensen daar vaak meer voorzieningen op loop- en fietsafstand hebben (bron: sportenbewegenincijfers.nl).

De waardering van de openbare ruimte in de eigen buurt als plek om te sporten of te bewegen is in de afgelopen jaren echter afgenomen: volwassenen vonden in 2023 de buurt minder vaak (zeer) aantrekkelijk dan in 2018 (63% in 2018 tegenover 55% in 2023, een afname van 8%) (Rauws et al., 2023). Het kan zijn dat we hier een effect zien van de coronapandemie: omdat volwassenen toen meer zijn gaan sporten en

bewegen in de openbare ruimte kunnen de onaantrekkelijke elementen ervan meer zijn gaan opvallen.

5.3 Werkafspraken (activiteiten)

Hieronder de stand van zaken bij de twee opgaven van Ruimte voor sport: Betere toegankelijkheid en efficiënter gebruik van de sportinfrastructuur (tabel 5.1) en Verdere versterking beweegvriendelijk omgeving (tabel 5.2).

Tabel 5.1

Werkafspraken Opgave 15: Betere toegankelijkheid en efficiënter gebruik van de sportinfrastructuur

Werkafspraken	Stand van zaken (per 01-05-2024)	Status
We voeren een onderzoek uit naar kansrijke oplossingsrichtingen voor slimmer gebruik en betere spreiding van bestaande sportaccommodaties. Ook wordt gekeken naar randvoorwaarden om de oplossingsrichtingen (beter) mogelijk te maken; zoals het wegnemen van belemmerende regels en het beter toegankelijk maken van subsidie-regelingen.	Onderzoek wordt op dit moment uitgevoerd.	Lopend
Als vervolg op het bovenstaande onderzoek bieden we experimenteerruimte voor lokale partijen om de kansrijke oplossingsrichtingen in praktijk vorm te geven en toe te werken naar lokale opschaling.	Moet nog starten.	Niet gestart
We onderzoeken de mogelijkheden voor eigenaren en beheerders van sportaccommodaties om de toegankelijkheid voor sporters met een beperking te vergroten (bijvoorbeeld door een zelfscan in de vorm van een app).	Moet nog starten.	Niet gestart
We voeren een grootschalig onderzoek uit naar het huidige aanbod en de (toekomstige) behoefte aan ruimte voor sport, per tak van sport en per wijk.	Rapport wordt zomer 2024 opgeleverd. Voltooid	
Op basis van de uitkomsten van de Sportlandkaart (waar ligt welke accommodatie, met welke capaciteit en in hoeverre wordt deze gebruikt) wordt instrumentarium ontwikkeld voor gemeenten en sportaanbieders om tijdig aan de slag te gaan met toekomstige behoeften aan sportinfrastructuur.	Nog niet belegd.	Niet gestart
We voeren een maatschappelijke kostenbatenanalyse uit naar de mogelijkheden om sportparken ook te benutten voor andere leefdomeinen.	Moet nog starten.	Niet gestart
We voeren een onderzoek uit naar de impact op de exploitatie van sportaccommodaties, bij meervoudig gebruik door verschillende sportpartijen.	Nog niet belegd.	Niet gestart

Bron: Themawerkgroep Ruimte voor sport.

Tabel 5.2

Werkafspraken Opgave 16: Verdere versterking beweegvriendelijk omgeving

Werkafspraken	Stand van zaken (per 01-05-2024)	Status
De maatschappelijk en (waar mogelijk) monetaire waarde van een beweegvriendelijke leefomgeving worden nader uitgewerkt en kenbaar gemaakt richting partijen en professionals die verantwoordelijk zijn voor ruimtelijke ordening (waaronder planologen en stedenbouwkundigen).	Kenniscentrum Sport en Bewegen gaat hier (in 2025) onderzoek naar (laten) doen.	Niet gestart
We ontwikkelen meer inzicht in gedrag en motieven voor actief bewegen in de openbare ruimte alsmede de belemmeringen die daarbij worden ervaren, met als doel deze inzichten te vertalen naar concrete beleidskansen. We inspireren beleidsmakers met goede voorbeelden.	Kenniscentrum Sport en Bewegen is bezig met een onderzoek hiernaar op basis van leefstijlprofielen.	Lopend
We definiëren kansen en belemmeringen van het openstellen van sportparken om de sportinfrastructuur optimaler in te zetten. Deze kennis wordt gedeeld met het programma MOOI in Beweging, waarbinnen het beter benutten van de sportinfrastructuur en professionalisering onderdeel van de Wicked Problems zijn.	Kenniscentrum Sport en Bewegen is bezig met een procesomschrijving Open Sportparken (o.a. in overleg met NOC*NSF). Ook de andere routekaartpartners kunnen hierin meekijken.	Lopend
Gezamenlijk met provincies gaan we in gesprek met eigenaren en beheerders van landgoederen en natuurgebieden over het opstellen van convenanten ter ontsluiting van landgoederen en natuurgebieden voor sporten en sportief bewegen.	Hier wordt op dit moment een inventarisatie en plan voor gemaakt.	Lopend
We verkennen hoe we organisatoren van sport in de openbare ruimte kunnen ondersteunen en ontzorgen in regeldruk, bijvoorbeeld bij het aanvragen van vergunningen bij gemeenten, terreinbeheerders, provincie en waterschap.	Hier wordt op dit moment een inventarisatie en plan voor gemaakt	Lopend
We verkennen wat de toegevoegde waarde is van normen en/of richtlijnen omtrent beweegvriendelijke ruimte voor (nieuw) in te richten gebieden binnen gemeenten. Op basis van deze verkenning kan bepaald worden of normen hiervoor mogelijk zijn.	Inkooptraject voor onderzoeksbureau loopt, naar verwachting wordt in juni de opdracht gegund. Oplevering onderzoek eind 2024.	Lopend

Bron: Themawerkgroep Ruimte voor sport.

5.4 Voortgang (opbrengsten)

In de CSP-vragenlijst hebben we over dit thema geen vragen opgenomen. Eind dit jaar kunnen we aangeven hoe dit thema lokaal wordt opgepakt en wat daar de (voorlopige) opbrengsten zijn. Ook gaan we dan in op de rol die sportbonden en brancheorganisaties hierin spelen.

5.5 Conclusie

Wat opvalt is dat de werkafspraken veelal zijn gericht op het (laten) uitvoeren van onderzoek en verkenningen. Er zijn nog weinig concrete activiteiten van de partners geformuleerd die tot doel hebben verandering bij intermediaire partners als gemeenten en sportbonden te bewerkstelligen. Kennelijk ontbrak het nog aan voldoende kennis om deze stap te maken.

Er wordt wel gesproken over zaken als het creëren van ‘experimenteerruimte’ en het ‘ontwikkelen van instrumentarium’, maar ook daarvoor is eerst onderzoek nodig. Het is daarom de vraag of we binnen de termijn van dit tweede Sportakkoord al op enige schaal verandering bij intermediaire partners kunnen verwachten. Temeer omdat veel acties nog niet zijn gestart.

Mede hierdoor kunnen we op dit moment nog niet veel zeggen over de voortgang en opbrengsten op het thema Ruimte voor sport. We hebben ook nog geen zicht op hoe dit thema vanuit de lokale sportakkoorden wordt opgepakt. In de rapportage die eind dit jaar verschijnt verwachten we daar meer over te kunnen melden. Dat geldt ook voor de ontwikkeling bij sportbonden en brancheorganisaties.

Slotbeschouwing

In dit laatste hoofdstuk maken we kort de balans op van het werken aan het versterken van het fundament van de sport.

6.1 Over de monitoring

Deze tweede voortgangsrapportage SAll geeft een eerste beeld van de voortgang op de hoofddambitie 'versterken fundament'. Dat beeld is nog verre van volledig, aangezien we ons in deze rapportage hoofdzakelijk baseren op de kwantificeerbare aspecten van de voortgangsindicatoren.

De methode Outcome Mapping die we gebruiken om de opbrengsten inzichtelijk te maken, is vooral kwalitatief van aard. In het najaar kunnen we daarom een vollediger beeld geven, aangezien we dan beschikken over de (hoofdzakelijk kwalitatieve) gegevens van een twintigtal partnergemeenten.

Omdat we nog relatief in het begin staan van de uitvoering van SAll, kunnen we ook nog niet veel zeggen over de vorderingen ten opzichte van eerdere momenten. Wanneer we ons in 2025 wederom richten op de monitoring van de hoofddambitie 'versterken fundament', is dat wel mogelijk.

6.2 Meer regie en sturen op uitkomsten

Enkele veranderingen ten opzichte van SAI zijn erop gericht de regie te versterken en meer op uitkomsten te kunnen sturen. Met de inrichting van een landelijke governancestructuur is er inderdaad duidelijk meer regie, zowel op het geheel als op de thema's.

Dat blijkt onder meer uit de wijze waarop de themawerkgroepen hun strategie hebben vastgelegd in werkafspraken en het feit dat zij redelijk tot goed zicht hebben op de voortgang daarvan. De te behalen resultaten, in termen van verandering bij intermediaire partners (de 'veranderopgaven'), hebben de werkgroepen daarbij geholpen. OM heeft daarmee voor een deel al zijn waarde bewezen.

Wel is het aan te bevelen dat de werkgroepen het geheel aan werkafspraken nog eens goed tegen het licht houden en zich de vraag stellen of deze met elkaar de beoogde verandering bij intermediaire partners in voldoende mate kunnen bereiken.

Met name bij het thema Ruimte voor sport kunnen daar vraagtekens bij worden gezet. Veel van de werkafspraken bevatten acties op het gebied van onderzoek of verkenningen. Dat zal ongetwijfeld zijn nut hebben, en soms zelfs een eerste noodzakelijke stap zijn, maar deze moeten wel opgevolgd worden door concretere maatregelen.

Op lokaal niveau zien we dat aan de voorwaarden om ook lokaal meer regie te kunnen voeren, zoals het aanstellen van een CSP en een kernteam, over het algemeen is voldaan. Enige zorg is er wel voor de 25 procent van de CSP's die aangeven te weinig tijd te hebben om alle taken uit te voeren die bij de functie horen.

6.3 Verbinding met onderdelen GALA en Brede SPUK

Over het geheel lijkt de verbinding tussen sport en bewegen en andere domeinden van GALA en de Brede SPUK gemaakt te worden. CSP's geven daar op verschillende wijze vorm aan, maar doen dat voornamelijk door aan te sluiten bij diverse overleggen of deze zelf te organiseren. Of door contact te zoeken met (beleids)medewerkers uit andere domeinen. Enkele CSP's zijn hierin nog wel zoekende.

We zien de verbinding met gezondheid en preventie ook terug in de samenstelling van kernteams. Meer dan in SAI maken vertegenwoordigers vanuit de zorg of gezondheidshoek daar deel van uit.

Bij het verbinden van sport met preventie en gezondheid zijn twee verschillende vertrekpunten zichtbaar:

1. vanuit de sport (met als duidelijk doel om het fundament van de sport zelf te versterken), waarbij verbindingen worden gemaakt met gezondheid; of
2. vanuit gezondheid als overkoepelend doel, waarbij sport als middel wordt gezien om de GALA doelstellingen te bereiken.

De vraag daarbij is wat leidend moet zijn. Bij het eerste vertrekpunt is het lokale sportakkoord iets wat relatief op zichzelf staat. Het voordeel hiervan is dat de focus ligt op het versterken van het fundament en vergroten van het bereik, beide belangrijke voorwaarden om meer 'betekenis' te kunnen genereren, ook op het gebied van gezondheid.

Maar deze focus lijkt ook tot een zekere worsteling te leiden over hoe de verschillende akkoorden zich tot elkaar verhouden. Het sportakkoord bevat namelijk geen gezondheidsdoelen of -opgaven. Dat maakt het wellicht lastig om de verbinding met GALA te leggen. Vanuit dit vertrekpunt voelt de verbinding met GALA ook wat 'gekunsteld' aan.

Wanneer het vertrekpunt daarentegen bij gezondheid ligt, wordt sport primair als middel gezien om de GALA-doelen te helpen bereiken. Dit past in het beeld dat sportbeleid steeds vaker vanuit gezondheidsdoelen wordt gelegitimeerd. Het risico daarvan is dat de noodzakelijke versterking van het fundament en vergroten van het bereik minder aandacht krijgen. En dat is toch uiteindelijk het belangrijkste streven van SAIL.

6.4 Versterken fundament: conclusie

Gelukkig zien we dat er wel veel gebeurt om het fundament van de sport te versterken, met name gericht op het vergroten van de sociale veiligheid. Maar ook op gebied van het stimuleren van de vitaliteit van sportaanbieders vindt het nodige plaats, met name om de kwaliteit en toegankelijk van clubondersteuning te verbeteren en lokale sportnetwerken te creëren. Interessant en nieuw in dat opzicht is de inrichting van lokale POSkantoren. Voor Ruimte voor sport blijven de inspanningen nog wat hangen in de fase van onderzoek.

Het is nog te vroeg om te kunnen bepalen wat nu precies de opbrengsten van al deze inspanningen zijn. In volgende rapportages kunnen we daar meer inzicht in verschaffen.

Bronnen

- Cremers, R., van Kalmthout, J., & Elling, A. (2023). *Wangedrag in de sport. Vergelijking kernindicatoren en aangepaste vraagstelling. Factsheet 2023/20.*
- Hoekman, R., & Schadenberg, B. (2023). *Onderbenutting van sportaccommodaties.*
- Hoogendam, A., Geurink, N., De Kwaasteniet, R., & van der Poel, H. (2022). *Voortgang uitvoering lokale sportakkoorden: een goede basis voor vervolg.* Mulier Instituut.
- Hoogendam, A., & Kusters, A. (2024). *Monitorplan Sportakkoord II. Versie 2, maart 2024.*
- Hoogendam, A., Kusters, A., de Kwaasteniet, R., van Vught, H., & Geurink, N. (2023). *De lokale sportakkoorden herijkt. Monitor Sportakkoord II: voortgangsrapportage december 2023.* Mulier Instituut.
- Hoogendam, A., Reitsma, M., Pulles, I., & van der Poel, H. (2021). *Voortgang uitvoering lokale sportakkoorden. Zesde voortgangsrapportage Monitor Nationaal Sportakkoord, november 2021.* Mulier Instituut.
- Rauws, R., & Noordzij, M. (2023). *Hoe beweegvriendelijk is Nederland? Factsheet 2023/21.*
- Rauws, R., Noordzij, M., Ruikes, D., & Wezenberg-Hoenderkamp, K. (2023). *Sporten en bewegen in de openbare ruimte. Jaarrapport 2023.*
- Reitsma, M., van Kalmthout, J., & Elling, A. (n.d.). *Veilig voelen en meemaken wangedrag in de sport 2012-2020. Factsheet 2021/32.*
- ROB. (2020). *Akkoord?! Besturen met akkoorden als evenwichtskunst.*
- Stuij, M., Hoeijmakers, R., Van Kalmthout, J., Cremers, R., & Slot-Heijs, J. (2023). *Sportverenigingen en hun uitdagingen. Een analyse van oorzaken en verschillen tussen sportverenigingen.* Mulier Instituut.
- Teisman, G., Van der Steen, M., Frankowski, A., & Van Vulpen, B. (2018). *Effectief Sturen met Multi-level Governance.* Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB). <https://www.nsob.nl/sites/www.nsob.nl/files/2019-10/NSOB-2018-Effectief-Sturen-met-Multi-level-Governance.pdf>
- van der Poel, H., & Hoekman, R. (2023). *Sportaccommodaties in Nederland 2023. Kerngetallen en kenmerken* (H. van der Poel & R. Hoekman, Eds.). Mulier Instituut.
- Van Kalmthout, J., De Kwaasteniet, R., Nouwens, R., & Stuij, M. (2023). *Verenigingsondersteuning bij regeldruk, verduurzaming en sportklimaat. Een kwalitatief onderzoek onder verenigingsbestuurders.* Mulier Instituut.
- Van Kalmthout, J., & Hoeijmakers, R. (2023). *Ontwikkeling vitaliteit sportverenigingen tussen 2018 en 2023 [Factsheet 2023/15].*
- Van Ongevalle, J., Scheerens, D., & Vermeersch, L. (2019). *Methodologische gids. Planning, monitoring en evaluatie binnen de AMIF-projecten "Actief en Gedeeld Burgerschap."*

Ad Hoogendam
a.hoogendam@mulierinstituut.nl

Audrey Kusters
a.kusters@mulierinstituut.nl

Kirsten Gutter
k.gutter@mulierinstituut.nl